

PAPER DETAILS

TITLE: Bulent Agaoglu: Bir "Ahir Zaman" Sövalyesi

AUTHORS: Nazmi KOZAK

PAGES: 153-186

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1032507>

Bülent Ağaoğlu: Bir “Ahir Zaman” Şövalyesi

Nazmi KOZAK

Anadolu Üniversitesi
Turizm Fakültesi

GİRİŞ

Bibliyografya üretimi, ülkelerin ve bilimsel alanların gelişiminde önemli bir aşamadır. Bilimsel gelişimin vazgeçilemezi olan bibliyografyacılığın gelişimi, Türkiye’de, bireysel girişim ve merakın ötesine gereken düzeyde geçememiştir. Bir yönüyle de pek çok kişiye ve hatta çok sayıdaki akademisyene göre bibliyografyacılık “anlaşılamaz” ve “gereksiz” bir zaman kaybıdır! Bizim gibi akademisyenlik ile bilim insanlığı ve araştırmacılık arasında var olan net ayrımı yapamayan ülkelere bibliyografyacılığın anlaşılamaması, aslında normal bir durumdur! O nedenle bu alanda çalışanlar, Türkiye’de ve gelişimini henüz tamamlayamamış ülkelerde “anlaşılamayan” ve biraz da “tuhaf” kişilerdir. O nedenle bibliyografrafları destekleyen ve teşvik edenlerin sayısı çoğu kez bir, bilemediniz iki elin parmak sayısını pek geçmez!

Bibliyografya hazırlanması, meşakkatli bir iştir ve uzun zaman ve emek ister. O nedenle, bu işi göze alabilen pek çıkmaz; hele bizim gibi kolaycılığın çokça yaygın olduğu toplumlarda, nadir çıkar. Her ne kadar son yıllarda çeşitli alanlarda internet teknolojisinin yaygınlaşmasına bağlı olarak “masa başı hazırlanan bibliyografyalar”ın sayısında artış gözlense de, yakın zamana kadar bu işe soyunanların sayısı pek azdı. Türk tarihinde bibliyografyada zirve isim, Katip Çelebi¹’dir

(1609-1657). Katip Çelebi’nin *Keşf-el Zünun* adlı bibliyografyasında 15.000 yazmanın künye bilgisine yer verdiğini ve önemli bir kısmı hakkında açıklama ve değerlendirme yaptığını biliyoruz. *Keşf-el Zünun*², kültür tarihimiz bakımından olağanüstü bir çalışmadır.

Bibliyografya kısaca bilim, sanat gibi fikir ürünleri ve kayıtlarla ilgili yayınları bir düzen içerisinde toplayan liste olarak tanımlanabilir (Ağaoğlu 1984). Bibliyografyalar, bir disiplin veya bilim dalındaki, bir ülkedeki veya bir dönemde belirli bir alanda üretilen eserleri içerebildiği gibi, bütün alanları ve dönemleri de kapsayacak bir şekilde hazırlanabilir. Bir anlamda bibliyografyaların bir alanla ilgili gelişmelerin toplu fotoğrafını göstermesi gibi bir işlevi de vardır. Ek olarak, derli toplu bibliyografyalara sahip olmayan alan-

lopedisi Cihannüma ile tanınır. (https://tr.wikipedia.org/wiki/Ke%C3%A2tip_%C3%87elebi).

²Katib Çelebi’nin Arapça yazdığı bibliyografya (kaynakça) eseridir. Bilimler hakkında ansiklopedik bilgiler de vardır. İlk adı Kitâbü’l-mâli’l-fuṣūl ve’l-ebvâb fî tertîbi’l-’ulûm ve esmâ’i’l-kitâb’dır. Yazarı tarafından bazı eklemelerden sonra Keşfü’l-’zünûn an esâmi’l-kütüb ve’l-fünûn isim değişikliği yapılır. Çoğunlukla Arapça literatürle ilgili içeriğe sahip olmakla birlikte, Farsça ve Türkçe hazırlanmış çalışmaları da içermektedir. Katib Çelebi, Halep sahaflarında başladığı araştırmalarını çeşitli şehirlerde sahaf ve kütüphaneleri gezerek 20 yılda tamamlar. Kitabın, 1653 civarında tamamlandığı düşünülmektedir. Eserler alfabetik sıraya göre düzenlenir. Müelliflerin ölüm ve eserlerin telif tarihleri, eserlerin başlangıç cümleleri, bir kitabın bab ve fasılları hakkında bilgiler de verilir. 15.000’e yakın kitap ve risale, 10.000 kadar yazar, 300’ü aşkın ilim dalı hakkında bilgi verilmektedir. Katib Çelebi’nin kitabı yazarken bazı kaynakçalardan yararlanır. Bunlar arasında: İbnü’n-Nedîm’in el-Fihrist’i, İbnü’l-Kiftî’nin İḥbârü’l-ulemâi, Taşköprizâde’nin Miftâhu’s-saâde’si, İbn Haldûn’un Muḳaddime’si, Sübkî’nin Tabakât’ı ve İbn Hallikân’ın Vefeyâtü’l-ayân’ı başta gelmektedir. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Ke%C5%9F%C3%BCz-Zun%C3%BBn>).

¹Kâtip Çelebi ya da Hacı Halife ve Hacı Kalfa), gerçek adı Mustafa Bin Abdullah (Şubat 1609, İstanbul - 6 Ekim 1657, İstanbul), tarih, coğrafya, bibliyografya ve biyografya ile ilgili çalışmalar yapmış Türk-Osmanlı bilim insanı ve aydını. Dünya bilim edebiyatında en ünlü ve bilinen eseri; İslam dünyasının en değerli eserlerini içeren 15.000 kitabı ve 10.000 müellifi (yazar) alfabetik dizin sistemine göre tanıtan Keşf ez-zunûn ‘an esâmi el-kutub ve-l-fünûn ve daha sonra İbrahim Müteferrika tarafından basılan meşhur coğrafya ansik-

ların bilimsel gelişimi dağınık ve birbirlerinden kopuk olur.

Turizm alanında bibliyografya hazırlama çalışmalarları dünyada, Türkiye'ye göre, daha eskidir³. Buna mukabil Türkiye'de 1985 yılı öncesine ait turizm ihtisas kütüphanesi katalogları ile bazı münferit çalışmalar⁴ bir yana bırakılırsa, turizm alanında hiç bibliyografya yoktu. Turizmde akademik kurumsallaşmanın ve çalışmaların 1960'lı yılların ortalarında başladığı bir ülkede bu durum normal karşılanmalıdır.

İşte bu aşamada Bülent Ağaoğlu'nun turizm bibliyografyacılığındaki öncülüğü ve ürettiği bib-

liyografyaların önemi ortaya çıkıyor. Ağaoğlu, 1981 yılında Hacettepe Üniversitesi'nde başladığı Turizm İşletmeciliği yüksek lisans çalışmalarını 1985 yılında, hazırladığı *Sistemantik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929-1984)*⁵ başlıklı tezi ile tamamlar. Bu tez çalışması, Türkiye'nin ilk en kapsamlı turizm bibliyografyasıdır da aynı zamanda. Ağaoğlu 1981-1988 yıllarında turizm ve ilgili alanlarda hazırladığı 65'den fazla bibliyografya ile kendi rekorlarını kendisi egale ederek, bu alandaki çalışmalarını sürdürmüştür. Ağaoğlu, turizm bibliyografyacılığı alanında Fransız meslektaşı René Baretje-Keller'in⁶ ardından ikinci sırada yer alıyor. Rene Baretje'nin bütün bibliyografyalarını turizm alanında üretmiş olması⁷, bir tesadüf müdür, yoksa alanın çok disiplinli yapısının bir sonucu mudur, bilinmez. Fransa'da René Baretje-Keller Türkiye'de ise Bülent Ağaoğlu bu işin öncüleridir.

Çalışmalarını tanıtmaya geçmeden önce bu satırların yazarının Ağaoğlu ile ilişkisini, tanışmasını ve karşılıklı etkileşim ile yardımlaşmalarından söz etmek yerinde olacaktır. Hacettepe Üniversitesi'nde Turizm İşletmeciliği alanında yüksek lisans çalışmalarına başladığımda (1987), birgün, o dönemde Ankara'da kitapçılının merkezi konumunda olan Zafer Çarşısı'nda Ağaoğlu'nun yukarıda sözü edilen tez çalışmasının Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından kitap olarak yayımlanmış nüshasını gördüm ve satın aldım. Ağaoğlu'nun da eğitim-öğretim gördüğüm yüksek lisans programından mezun olması dikkatimi çekti. Açıkçası bu nitelikli çalışmadan da etkilendim! Daha sonra, bir vesile ile hocam Dr. Hasan Işın Dener'den Ağaoğlu ile ilgili epey ayrıntılı bilgiler edindim. Bülent'in çalışmasıyla ilgili ilgimi gören Hasan hoca, Ağaoğlu ile tanışmamı önerdi ve aramızdaki ilk bağlantıyı kurdu. İstanbul'a gittiğim bir dönemde Ağaoğlu ile tanıştım. Ağaoğlu, o dönemde Enfo Bilgi Eri-

³ Borsenik, Frank D.: Literature of the Lodging Market. An Annotated Bibliography. East Lansing, Michigan: Bureau of Business and Economic Research, Division of Research, Graduate School of Business Administration, Michigan State University; Baretje, Rene (1965). Bibliographie Touristique, Aix-en-Provence; Université Aix-en-Provence, Centred 'Etudesdu Tourisme, Faculte de Droit et desSciences Economiques. Tome 1; Bibliography: Tourism Research Studies. Ottawa, Ontario: Research Office, Canadian Government Travel Bureau, 1972; Goeldner C. R. - Karen Dicke (1971). Bibliography of Tourism and Travel Research Studies, Reportsand Articles. Boulder, Colorado: Business Research Division, School of Business, University of Colorado; Tourisme Recreation 514-871. Essai de Bibliographie sur le Tourisme. Université duQuebec Trois - Rivieres, 1972; Touristic Analysis Review. Aix-en-Provence: Centred 'Etudesdu Tourisme, Faculte de Droit et desSciences Economiques, 1973; International Bibliography: Hotel and Catering Industry. [Paris]: International Hotel Association, The World Organization of the Hotel Industry Committee for International Hotel Training, November 1979; Tourist Bibliography. Madrid: World Tourism Organization, Tourist Documentation Centre, 1983, "CDT/22".;Leisure, Recreation and Tourism Abstracts. Oxford; Commonwealth Bureau of Agricultural Economics (Ağaoğlu 1985).

⁴ Maviş, Feri: Turizm Bibliyografyası (Kitap, Makale, Doktora ve Doçentlik Tezleri). [Eskişehir, 1983]. 50 y. Tk; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı Kitaplık Müdürlüğü: Turizm Konulu Makaleler Duyurusu, Ankara, Temmuz 1983 - Kasım/Aralık 1984. İki aylık T.C. Turizm Bankası A.Ş. Araştırma - Eğitim Başkanlığı Kütüphane ve Dokümantasyon Müdürlüğü: Duyuru Listesi (Turizmle İlgili Makale, Haber, Toplantı/Sergi, Mevzuat, Kitap, Süreli Yayın). Ankara, Haziran 1983 -Mart 1985. Aylık «Seçmeli Turizm Bibliyografyası». Der.: Aydan Bulca. Mimarlık, 11(131/132), 9/10.1974, 34-40 ss. Turizm Bibliyografyası (Açıklamalı). Hazl.: Şenel Özpolat (Sorumlu) -Ayla Çağatay - Halil Çaylak - Önder Ünal - Yavuz Özbek. [Yay.]: T.C. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı. Ank, 1971. [313] y. Tk Turizm ve Konaklama Tesisleri Bibliyografyası. Derl.: [Prof. Dr.] Nigân Bayazıt - Nur Esin. Çevre, (2), 3/4,1979, 7-10 ss; Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Araştırmaları. [Ank, t.y.]. 4 y. Dk; Türkiye Turizm Bibliyografyası, 1970-19 (Ağaoğlu 1985).

⁵ Ağaoğlu, B. (1985). *Sistemantik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929-1984)*. İstanbul: Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

⁶ Williams, P. W. (2016). Nurturing tourism's research academe – a retrospective on René Baretje-Keller, *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 27 (1): 135-141.

⁷ <http://data.bnf.fr/documents-by-rdt/11890219/70/page1>

şim adı altında kurduğu firmasında ticari bibliyografyacılık işleri yaparak ayakta kalmaya çalışan birisidir! Tanışmamız, sanırım 1990 yılında gerçekleşti ve o tarihten bugüne değin de dostluğumuz ve arkadaşlığımız devam etti. Gerçekleştirdiğim pek çok çalışmada Ağaoğlu'nun yönlendirmeleri, yapıcı eleştirileri ve katkıları oldu. Ağaoğlu ile yakın ilişkilerim sonucunda ben de birkaç tane bibliyografya çalışmasına giriştim. Bunlardan ancak birini tamamlayabildim ve yayımladım⁸.

BÜLENT AĞAOĞLU KİMDİR?

Bülent Ağaoğlu, baba tarafından Bulgaristan, anne tarafından da Yugoslavya göçmeni bir ailenin ikiz çocuğundan biri olarak, kardeşi Levent ile üç dakika arayla İstanbul'da dünyaya gelir. Baba ve anne, Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'dan Rumeli'ye iskân edilmek üzere gönderilen ailelere mensuplar. Baba, Bulgaristan'ın Filibe ili Pazarcık ilçesinde doğar; ailesiyle birlikte İstanbul'a göç edip (1940), önce Beşiktaş ve sonra da Eminönü'ne yerleşir. Baba, Eminönü'nde, Ahi Çelebi Cami yönetiminin kiracısı olarak Değirmen Sokak'ta 1955-1982 yılları arasında lokantacılık yapar. Annesi ise, eski Yugoslavya'nın Üsküp merkezi doğumludur. O da ailesiyle birlikte önce Edirne'ye göç eder (1939). Büyükbaba, Edirne'de iki yıl kadar bir oteli işlettikten sonra İstanbul'un Laleli semtine göç eder. Ağaoğlu'nun anne ve babası, Rumeli'den göç eden iki ailenin çocuğu olarak İstanbul'da tanışır ve evlenirler.

Ağaoğlu, İstanbul'un Fatih⁹ semtinde doğar. Atikalı İlkokulu'nda ve Şehremini Lisesi'nde ilk ve orta eğitimini tamamlar. 1980 yılında, şim-

diki adı Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi olan İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin Kamu Yönetimi Bölümü'nden mezun olur.

Ağaoğlu, Mete Akyol'un Hürriyet gazetesinde yayımlanan yazılarını kesip biriktirerek dokümantasyon çalışmalarına ilk adımlarını atar (1974). Dr. Server Tanilli'nin 'Uygarlık Tarihi' dersindeki bir ödevi için 1976 yılında daktilo edinir. Bu yıldan itibaren kitaplara kapılır. 1980 yılına kadar çok sayıda kitap edinir ve okur. Bu süreçte yayın katalogları ile tanışır. Bu kataloglardan satın alacağı kitapları seçer. 1978-1981 yılları arasında yurtiçinde gezilere çıkarak turizmin önemini keşfeder. 1981-1985 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi'nde Turizm İşletmeciliği alanında yüksek lisans çalışmasını tamamlar; "Türkiye'de Turizm İşletmeciliği ve İlgili Konuları Hakkında Yayınlanmış Eserlere Dair Bibliyografya Araştırması" başlıklı tez çalışmasıyla Bilim Uzmanı derecesi alır (1985). Tez çalışmasının künye sayısı bakımından geliştirilmiş hali "Sistematik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929-1984)" adıyla Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından Kasım 1985'te yayımlanır.

İlk kaynakça çalışmasını Ocak 1981'de Edirnekapı Halk Kütüphanesi'ndeki Türkiye Bibliyografyası ve Türkiye Makaleler Bibliyografyası koleksiyonlarını tarayarak gerçekleştiren Ağaoğlu, 1984-1986 yılları arasında Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun Yayın Şubesi'nde görev alır. Haziran 1986-Ağustos 1987 dönemleri arasında da Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı'nın ilk sorumlusu olarak çalışır. Çalışma hayatında ilk feyizlerini Temmuz 1981'de tanıştığı Çelik Gülersoy'dan alır.

Ocak 1986'dan itibaren kaynakça çalışmalarını boyutlandırmaya yönelir. Haziran 1988-Ocak 1989 arasında Strateji Araştırma Planlama Ltd. Şti.'nde görev yapar. "Toplu Konut, Konut, Sermaye Piyasası, Özelleştirme ve KİT'ler" konulu bibliyografya projesini yönetir. Bu proje döneminde bibliyografyaların bilgisayar ortamında hazırlanması ile ilgili süreçleri öğrenir.

Şubat 1989'da bilgi bankacılığı idealine ulaşabilmek için kendi işini kurmaya karar verir. İlk projesini PİAR Araştırma Ltd. Şti. için hazır-

⁸ Kozak, N. (1995). *Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası*. Ankara: Anatolia Yayıncılık. Bu çalışma dışında turizm konulu makale ve bildirilerin bibliyografyasını hazırlamak için 1990'ların ortasında epey çalıştım, oldukça ilerleme de kaydettim. Ancak araya başka işlerin girmesi ile bu çalışmalar tamamlanamadı. Bununla beraber yine 1990'larda turizm alanındaki süreli yayınları, sayısal veri kaynaklarını, bibliyografyaları, vb. konularda bir tür açıklamalı bibliyografyalar hazırladım ve bunları Anatolia'da yayımladım.

⁹ Katip Çelebi'nin İstanbul'un Unkapanı semtinde doğup Fatih semtinde vefat etmesi, Ağaoğlu'nu etkileyen konulardan biri olur.

lar. PİAR'ın bütün araştırma raporlarını bilgisayar ortamında düzenler. Daha sonra 1989 yılında İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri'ne "Tekstil Bibliyografyası" başlıklı çalışmayı hazırlar.

Ağaoğlu bibliyografya çalışmalarına ek olarak, öte yandan, İstanbul Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu'nda yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak "Bilgi Kaynakları" dersini okutur (1988-1990). Ayrıca Türkiye Seyahat Acentaları Birliği'nde Enformasyon Kaynakları Müdürü olarak görev yapar (1987-1988).

BİBLİYOGRAFLIĞA GİDEN SÜREÇTE AĞAOĞLU'NUN DÖNEMLERİ

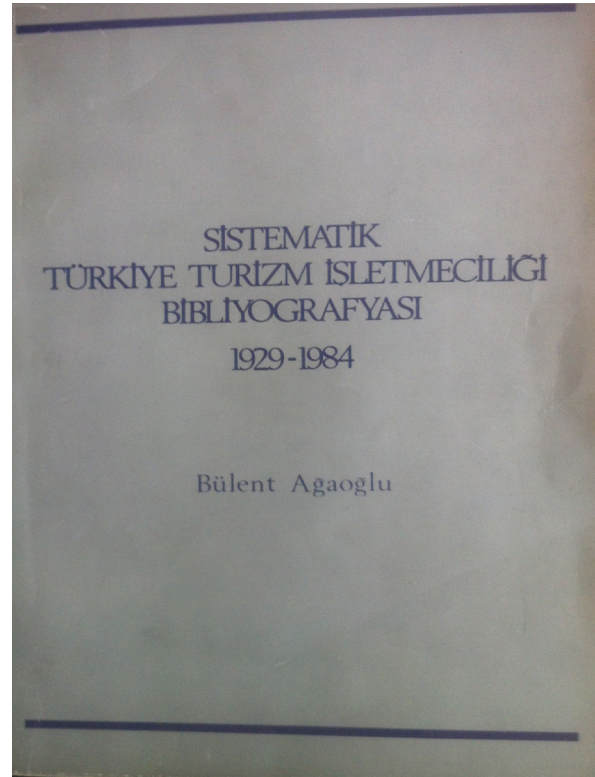
Bu satırların yazıldığı günlerde 600 dolayında farklı alanlarda üretilmiş bibliyografya hazırlamış, toplamda yaklaşık 500 bin künye derlemiş bir bibliyograf olan Ağaoğlu'nun yaşamını birkaç döneme ayırıp incelemek gerekir. Çıraklıktan başlayıp, karşısına çıkan, kendi deyimiyle 23 yaşında karşılaştığı iki "dev" insandan; Çelik Gülersoy ve Hasan Işın Dener'den aldığı feyiz ile, çoğu zamanda kendisinin hem ustası hem de çırağı olarak bugünlere kadarki bir mücadelenin tarihi...

İlk Yıllar (1976–1985)

Ağaoğlu'nun ağırlıklı olarak turizm konusunda bibliyografya hazırladığı bir dönemdir. Bu dönemde hazırladığı 46 bibliyografyadan 25'i turizm ile ilgilidir. Kendi deyimiyle Mete Akyol'un yazılarını biriktirmesi ile 1976 yılında başlayan ve özellikle 1981 yılından itibaren Edirnekapı Halk Kütüphanesi'nde Türkiye Bibliyografya ve Türkiye Makaleler Bibliyografyası'nı tarayarak hızlanan bir süreç. Ardından 1981–1985 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi yılları. Ağaoğlu Hacettepe Üniversitesi'nde Hasan Işın Dener ile tanışması sayesinde kendi yolunu açar. Bu dönemde turizm ve ilgili alanlarda onlarca bibliyografya hazırlar. Elbette ki bu dönemde Ağaoğlu'nun hazırladığı en önemli çalışma, aynı zamanda Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak hazırladığı *Sistematiik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası* (1929-1984) başlıklı çalışmadır ki bu çalışma, Ağaoğlu'nun "Us-

talık Dönemi"ne geçişinde bir milat olarak değerlendirilebilir. Dr. Mehmet Özdemir'in gözlemleri Ağaoğlu'nun 1980'li yılların ilk yarısındaki çalışmaları hakkında bilgi verir niteliktedir:

Bülent Ağaoğlu'nu 28 Ağustos 1983 tarihinde tanıdım. Ben o zaman T.C. Turizm Bankası A.Ş.'nin Araştırma ve Eğitim Başkanıydım. Yerimiz (Ulus'ta) Atayurt Han içindeydi. Galiba "öğrenci bir gencin beni görmek istediğini" söylediler. Elinde poşetlerle takım elbiseli, kravatlı, çok temiz yüzlü bir genç kendisini tanıttı. Adı Bülent Ağaoğlu'ydu. Turizm konusunda yüksek lisans yapıyordu. "Eğer vaktim müsaitse, bana birşeyler göstermek. Yanında getirdiği poşetlerden bir şeyler çıkartmaya başladı. En az dört beş tane ayakkabı kutusu... Ayakkabı kutularının içinde yüzlerce kart var... Bu kartları, izah etmeye başladı, kitap fişleri... Bülent bana bir hazine gösteriyordu... Şaşırdım kaldım... "Sistematiik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası" ile böyle tanıştım! İş gücü bıraktım, bu enteresan adamı daha iyi tanımak için sohbeti koyulaştırdık... Bülent, "bibliyografya" üzerinde yıllardır çalışıyordu. Neredeyse sonuna gelmişti. Bizim kütüphanede çalışabilir miydi? Bir de "baskı için yardımcı olabilir miydik... "Hemen Kütüphanemize yeni başlayan, çok değerli kütüphaneci Solmaz Taner ve Gülter Çetin hanımları çağırdım. Bülent'i tanıştırdım...

Görsel-1: Sistematiik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası kitabının kapağı

Ağaoğlu, 1981 yılından sonra ağırlıklı olarak gi-riştiği bibliyografyacılık işine yüksek lisans tezi-ni tamamlamasının ardından hız verir. İlk yıllar turizm ve ilgili alanlarındaki bibliyografyalardan oluşsa da, zamanla farklı alanlara da eğilecektir. Ağaoğlu, 1986 yılında Çelik Gülersoy Vakfı İs-tanbul Kitaplığı'nda başlar.

Olgunlaşma: (1986–1989)

Ağaoğlu'nun ustalık döneminin ilk yıllarıdır. Kurumlaşma düşüncesiyle ticari bilgi bankası-nın tasarlanmaya başlandığı bir dönemdir. Bu dönemde 1984 yılında başlayan İstanbul ile ilgili bibliyografya çalışmalarına yoğunlaşır. 1984 yı-lından 1987 sonuna dek İstanbul ile ilgili 11 bib-liyografya hazırlar. 1986-1989 yılları arasında tu-rizm ile ilgili sekiz bibliyografya daha üretir. Bu dönemde Ağaoğlu Hacettepe Üniversitesi'ndeki tez çalışmasını tamamlamış, Turing ve Otomo-bil Kurumu'nda çalışmaya başlamış, kurulmak-ta olan İstanbul Kitaplığı'nın ilk yöneticisi pozis-yonuna yükselmiştir. Öte yandan bibliyografya çalışmalarını hazırlamaya devam etmektedir. Bu dönemde Stratejik Araştırma Planlama Ltd. Şti. 'de "Toplu Konut, Konut, Sermaye Piyasası, Özelleş-tirme ve KİT'ler" konulu bibliyografyayı hazırlar. Olgunlaşma döneminin başında kurumlaşma amacı doğrultusunda ticari bibliyografik bilgi bankası *Enfo Bilgi Erişim* firmasını kurar.

Enfo Bilgi-Erişim Dönemi (1990–1994)

Ağaoğlu, 25 Ocak 1990 tarihinde *Enfo Bilgi Erişim*'i kurar. İstanbul'un Harbiye semtinde eski bir binada bir odadan müstakil büro ki-ralayarak çalışmalarına başlar. İlk altı ayında PİAR'ın Sabah Gazetesi'nin ortaklığı ile kur-duğu Türkiye'nin ilk ticari bilgi bankalarından Veritel'e bilgi toplama projesinde yöneticilik gö-revini yürütür. Projenin tamamlanmasının ard-ından Ağustos 1990 tarihinde *Sermaye Piyasa-sı Bibliyografyası*'nı hazırlamaya başlar. Kasım 1990'da bu çalışmayı piyasaya çıkarır.

ENFO-Bilgi Erişim firmasının faaliyet gösterdiği dört yıl boyunca BANTA (Bankacılık Yayınları Bilgi Bankası, 20.000 künye), BORTA (Borsa Ya-yınları Bilgi Bankası, 10.204 künye) ve Türkiye Tekstil, Hazırgiyim, Deri ve Halı Bibliyografyası

Görsel-2: Enfo Bilgi Erişim'in logosu

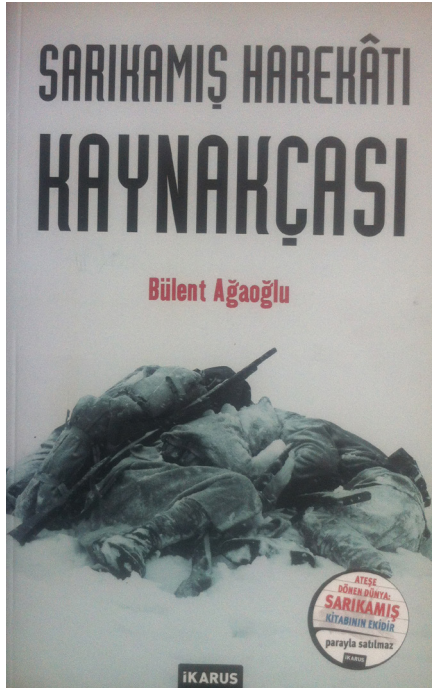
(3500 künye) başta olmak üzere çeşitli bibliyog-rafyalar hazırlar.

Ağaoğlu, ekonomik krizin de etkisiyle Mayıs 1994'de ticari bilgi bankacılık faaliyetlerine son verir. Türkiye'nin ilk bilgi bankalarından ENFO Bilgi-Erişim firmasını kapatmak zorunda kalır ve Milliyet Gazetesi'nden gelen teklifi kabul ederek gazetenin Belge-Bilgi Merkezi'nde göreve başlar. Bu birimin 2000 yılında yöneticiliğine getirilir ve bu görevi 2012 yılına kadar yürütür. Milliyet Ga-zetesi'ndeki görevinden emekliye ayrılır ve gö-nüllü olarak kaynakça çalışmalarına yoğunlaşır.

1994–2012 Dönemi

Bülent Ağaoğlu'nun Milliyet Gazetesi'nde çalış-tığı yıllardır. Bu dönemde de pek çok önemli ça-lışmaya imza atar. Bunlardan birkaçı şöyle sıra-lanıyor: Türkiye Halk Sağlığı Bibliyografyası, Ali Emiri Kaynakçası, Balkanlar ve Rumeli Türkleri Hakkında Türkiye'de Yayınlanmış Bibliyografya-lar, Çelik Gülersoy Kaynakçası, Göçebelik Kay-nakçası, Katip Çelebi Kaynakçası, Osmanlı Dö-neminde Balkanlar'da Türklerin İskanı, Sarıkamış Harekatı (1914) Kaynakçası¹⁰, Türkiye Halk Sağlığı Bibliyografyası, Türklere Balkanlar'da Yapılan Katliamlar Kaynakçası (1821-1989), Ya-pı Dizin, Yaratıcılık Kaynakçası. "Türkiye Halk Sağlığı Bibliyografyası" nedeniyle Sağlık Bakanı Yıldırım Aktuna tarafından 1996 yılında plaketle ödüllendirilir.

¹⁰ Sarıkamış Harekatı (1914) Kaynakçası. İstanbul: 25.11.2007. 115y. 1241 Künye. Bilgisayar Çıktısı. (Prof. Dr. Bingür Sönmez Ve Reyhan Yıldız Tarafından Hazırlanan "Ateşe Dönen Dünya Sarıkamış" Adlı Kitabın Eki Olarak Yayınlanmıştır. İs-tanbul: İkarus Yayınları, 2007. 88s.).

Görsel-3: Sarıkamış Harekatı Bibliyografyası kitabının kapağı

2012 ve sonrası

Ağaoğlu'nun emekliye ayrılmasından sonraki dönemi içeriyor. Kendi deyimiyle bütün zaman kontrolünün kendine ait olduğu yıllardır. Hayallerini hayata geçirmek için kaçırılmaz bir fırsat olarak görür. 2012 yılı ve sonrasında Ağaoğlu'nun ürettiği bibliyografyalar içerisinde turizm, uzun bir aradan sonra tekrar önemli bir yer tutmaya başlıyor. Bu dönemde ürettiği diğer bibliyografyalar arasında; Beyaz Nokta Vakfı Kaynakçası, Disleksi Kaynakçası, Ekmek Kaynakçası, Ezber Kalıpları Kaynakçası, "Neden Geri Kaldık" Konulu Makale ve Kitaplar, Niçin Az Okuyoruz Kaynakçası, Ortak Akıl Kaynakçası, Sahaflar Kaynakçası, Türker Acaroğlu Kaynakçası, Türkiye Kütüphanecilik Kaynakçası, Türklerin Yoğurt Tarihi ve Kültürü Literatürü, Vizyon Bülteni, World Perlite Bibliography, Yoğurt Bibliyografyası yer alıyor.

ETKİLENDİĞİ İNSANLAR

Ağaoğlu, 40 yıla varan çalışmalarında etkilendiği, feyz aldığı pek çok insanın olduğunu vurguluyor. Kuşkusuz Ağaoğlu'nun en fazla etkilendiği münevverlerden biri, aynı zamanda Fatihli

olmaktan hemşerisi olan, Kâtip Çelebi'dir. Çalışmalarından ve Ağaoğlu'nun anlatı ve notlarından Kâtip Çelebi'den epeyce etkilendiği anlaşıyor. Ağaoğlu'nun etkilendiği, kendi deyimiyle "dev" olarak betimlediği çağdaşı kişilerden biri, Çelik Gülersoy. Ağaoğlu Çelik Gülersoy ile 23 yaşında iken Temmuz 1981'de tanışır. Daha sonra Turing ve Otomobil Kurumu'nda görevli iken Gülersoy ile iki yıl kadar yakından çalışma fırsatını bulur; daha sonra Çelik Gülersoy Vakfı İstanbul Kitaplığı'nın kuruluş çalışmalarına katılır. Ağaoğlu'nun yaşamındaki diğer bir "dev insan", Ağustos 1981'de tanıştığı Hasan Işın Dener'dir. Ağaoğlu, öğrencilerinin deyimiyle "Hasan Hoca" ile Hacettepe Üniversitesi'nde Turizm İşletmeciliği alanında başladığı yüksek lisans çalışmaları sırasında tanışır ve kendisinden çok etkilendir. Hazırladığı tez çalışmasında resmi olmasa da, gerçek danışmanı Hasan Hoca olur. Ağaoğlu, Hasan Hoca'dan bilimsel terbiye ve etik bağlamında epey şeyler öğrenir, bunu çalışmalarına yansıtır.

Ağaoğlu'nun yaşamında ve çalışmalarında etkisinde kaldığı "dev insan"lar arasında (tanışma tarihi sırasıyla) Türker Acaroğlu, Tınaz Titiz, Yılmaz Karakoyunlu, Adnan Kahveci, Prof. Dr. Hikmet Özdemir, Dinç Üner ve Prof. Dr. Bingür Sönmez ve Ahmet Kot da yer alıyor.

TURİZM ALANINDA HAZIRLADIĞI BİBLİYOGRAFYALAR

Ağaoğlu'nun turizm bibliyografyaçılığı alanına büyük bir katkısı olduğu inkâr edilemez. 1981 yılından bu güne, turizm ve ilgili alanlarına yönelik hazırladığı bibliyografyaların sayısı, 71'dir. Toplamda 53.375 künye derlemiş ve sınıflandırmıştır. Ağaoğlu'nun turizm alanındaki en önemli bibliyografyası Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak hazırladığı "*Sistematik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929-1984)*"¹¹ başlıklı çalışmadır. Ağaoğlu'nun Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak hazırladığı ve 1985 yılında Turing ve Otomobil Kurumu tarafından aynı adla yayımlanan bu ça-

¹¹ Bu yayın için ayrıca bkz.: http://www.anatoliajournal.com/atad/depo/bilgibankasi/bulent_000.pdf

MEYDAN, 30.1.1993

Bilgi bankacılığında yeni bir atak Banka ve borsa alanındaki tüm eserler diskete girdi

● Bilgiler artık kütüphanelerde değil, disketlerde. Enfo tarafından hazırlanan 3 diskete 20 bin bankacılık yayını, 2 diskete ise 10 bini aşkın borsa yayını sığdı

TÜRKİYE’de bilgiye verilen önem gün geçtikçe artıyor. Batı ülkelerinde büyük bir potansiyele sahip bilgi bankacılığı ise Türkiye’de daha yeni yeni filizleniyor. Bülent Ağaoğlu, ENFO Bilgi Erişimi’ni 3 yıl önce kurarak, bilgi bankacılığı alanında mücadele veriyor. Bülent Ağaoğlu en son BANTA ve BORTA adlarıyla Türkiye’nin ilk ve tek ticari biliyografik bilgi bankasını oluşturdu. BANTA, bankacılık konusunda 1928-1991 tarihleri arasında çıkan 20 bin yayını özel bilgisini veriyor. BORTA ise borsa konusundaki 10 bin 204 eseri kapsıyor. Bilgi bankasına 246 17 94 numaralı telefon ile ulaşmak mümkün.

Bülent Ağaoğlu, toplam 30 bin 208 yayını, kitap, makale, rapor ve tez 5 diskete sığdırarak işyerlerine taşıyor.

Görsel-4: Meydan Gazetesi’nde yayımlanan haber

İşmasının Türk akademik turizm tarihi bakımından ayrıcalıklı ve önemli bir yeri vardır. Zira bu çalışma, Türkiye’de Latin alfabesinin kullanılma-ya başlandığı dönemden itibaren 1984 yılına kadar (hatta 1985 yılı baskısı öncesinde epeyce güncellenir) turizm ve ilgili alanlarında yayımlanmış kitap, makale, tez, rapor, broşür, araştırma notu, yayımlanmamış yayınlar, kataloglar, dergiler, vb. pek çok dokümanın bilgilerine yer verir. Arşivleme, saklama alışkanlığının ve düzeninin henüz yerleşmediği bir ülkede Ağaoğlu’nun bu çalışması, kaybolmuş pek çok yayının ve turizm alanına katkıda bulunmuş kişi ve kurumların ortaya çıkarılması bakımından tek kaynak niteliğindedir. Bu çalışma yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olsa da, bir tez çalışmasını epeyce aşan bir niteliğe ve özgünlüğe sahiptir.

Yukarıda söz edildiği üzere, Ağaoğlu’nun turizm ve ilgili alanlarında üretmiş olduğu bibliyografyaların sayısı Mart 2017 tarihi itibarıyla, 71’dir. Ağaoğlu gibi “üretkenlik ötesi” bir araştırmacının önümüzdeki tarihlerde bu sayıyı daha da artıracığı kuşkusuzdur. Ek-1’de yer alan liste, Ağaoğlu’nun 1981-2017 yılları arasında hazırladığı turizm bibliyografyalarını kapsıyor. Listeden de görüleceği üzere Ağaoğlu’nun bibliyografyaları, turizm alanının çok disiplinli yapısı dikkate alınarak hazırlanmış çalışmalardır.

Gerek çeşitlilik ve gerekse sayı bakımından Bülent Ağaoğlu tarafından turizm ve ilgili alanlarına yönelik üretilen bibliyografyalar, akademik

turizm çalışmaları için önemli kaynaklardır. Ağaoğlu turizm ve ilgili alanlarında ürettiği bibliyografyalar ile Türkiye’yi dünyada öncü ülkeler konumuna yükseltmiştir.

AĞAOĞLU HAKKINDA...

Ağaoğlu’nun çalışmalarına tanık olan birkaç kişiden görüş alarak, portre çalışmasını tamamlamak istiyorum. Bibliyografya alanında çalışan birinin elbette en çok irtibat kuracağı kişiler yine benzer alanlardan olanlar ile bu tür konulara ilgi gösteren veya bu işin öneminin farkına varanlar olacaktır. 1980’li yıllarda Kültür ve Turizm Bakanlığı görevini de yürütmüş olan Tınaz Titiz, Ağaoğlu için şunları söylüyor:

Bülent Ağaoğlu, ülkemiz bilgi bankacılığı ve bibliyografyası için kilit çalışmalar yapmış, önemli bir bibliyografıdır. Emerson’un “Yol sizi nereye götürüyorsa oraya gitmeyin, yol olmayan yerden gidin ki; iz bırakın.” sözüne örnek teşkil edecek şekilde hayatta kendi izini bırakmayı seçmiştir. Hayatta zor olan ilk şeyi “iyi bir ad sağlamayı” başarmış; hayatta zor olan ikinci şey “adı sürdürme” eylemi için emekli olmasına rağmen aynı hız, özveri, azim ve kararlılıkla çalışmalarına devam etmektedir. Günümüz toplumunda idealleriyle yaşamını sürdüren; kişiliği, saygısı, kibarlığı ve dürüstlüğü ile öne çıkan ender insanlardan biridir.

Ağaoğlu’nun “yaşamımda çok önemli yeri var” dediği Hasan Işın Dener, 1985 yılında “*Sistematik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929-1984)*” başlıklı kitaba yazdığı önsözde, kitabın niteliğini ve özgünlüğünü ve Ağaoğlu’nun çalışmalarının önemini şu sözlerle ifade ediyor:

... Söz konusu düzenleniş biçimiyle Bülent Ağaoğlu bibliyografyasının yapısı, aynı zamanda, Türkiye’deki ‘turizm işletmeciliği’ ile ilgili çalışmaların uzun dönem perspektifindeki gelişme istikametlerini açıklayıcı bir veri tabanı oluşturmaktadır. Sınıflandırılmış künyelerin yıl, tür, bilim alanı gibi anlamlı değişkenler arasındaki tasnifleri sonucunda elde edilebilecek bileşik dağılımlar ve onlardan türetililecek marginal dağılımlar, bu konuda şurada burada yazılıp çizilen spekülasyon ahkâmı karşın, artık istatistiksel bulgular sağlayabileceklerdir... Bülent Ağaoğlu’nun gerçekleştirdiği ‘turizm işletmeciliği sınıflandırma düzeni’ oldukça cesur bir girişimdir. Görüldüğü üzere, elimizdeki bibliyografyanın üstün bir ‘kalıcı değeri’ vardır. Kullanımı, ziyaretçisi az müzelerinkine benzemezse, turizm araştırmacılığına önemli katkılarda bulunabilir.

Dr. Mehmet Özdemir, Ağaoğlu'nu ve çalışmalarını 1980'li yılların başından itibaren izleyen biri olarak O'nun için "*Bence Bülent Ağaoğlu, bir 'ahir zaman' şövalyesidir!*" benzetmesini kullanır. Gazeteci ve akademisyen Tefvik Güngör, Ağaoğlu'nun çalışmaları ile ilgili olarak 1990 yılında Milliyet Gazetesi'nde yayımlanan bir yazısında şunları yazmış:

Türkiye'de bir konuda öncü olmak, "Türk insanının haberdar olmadığı ürünleri üretip halka tanıtmaya çalışmak" çok zor bir iş. Hele, hele eğer bu üretim "fikir üretimi bilgi üretimi" ise. Son beş yıldır İstanbul'da Bülent Ağaoğlu isimli bir gencin başkalarından farklı, yararlı ürünler verme çabasını (daha doğrusu çırpışını) takdirle izliyorum. Fakat benim boş "takdirim" para etmiyor. Çünkü bu genç adamın ürünlerini paraya çevirmesi şart. Paraya çeviremez ise, yaptığı işi sürdürmesi, geliştirmesi imkânsız. Yaşam savaşında bu genç, kendi iddialı olduğu konuda para kazanamayınca, para getiren sıradan işlere vakit ayırıp, onlardan ekmek parasını çıkarıyor. Sonra gene tüm gücünü iddialı olduğu konuya veriyor.

Dönemin Tercüman gazetesi yazarlarından Hüs-nü Terek, Ağaoğlu'nun BANTA ve BORTA çalışmaları ile ilgili olarak şunları yazar:

... Ağaoğlu'nun çalışmalarını gördüğümde gerçekten şaşırdım. Bizim kaynak yok, araştırmada güçlükler var dediğimiz borsa konusunda kurduğu BORTA borsa yayınları bilgi bankasında 63 yıl içinde yayınlanmış tam 10.204 yayının künyesini ve bunlara ulaşmak için bulundukları yere ilişkin bilgiyi depolamış. Hem de iki diskette. Ayrıca bankacılık konusunda BANTA adında ayrı bir bilgi bankası daha kurmuş. Yaptığı işe inanmış ve çalışmalarını geliştirmek için borsa ile ilgilenenlerin kendine başvurmasını ve disketleri görmesini diliyor... (Terek 1993).

Uzun yıllar Milli Kütüphane ve TÜBİTAK-ULAKBİM'de görev yapan, Türk Tıp Dizî'nin hazırlık çalışmalarında görev almış Aytaç Yıldızeli, ricamızı kırmayarak hasta yatağında, "Bülent'e eğer bilgi yönetimi ya da kütüphanecilik alanında çalışma olanakları ve destek verilseydi, müt-hiş atılımlar yapabilir ve gelişmiş ülkelerdeki gibi Türkiye'nin "Bilgi Çağı"nı yakalamasında önemli roller oynayabilirdi" diye yazmış ve Bülent Ağaoğlu'nun en önemli yönlerinden birini şu cümlelerle ifade ediyor.

Bülent'in en güzel yanlarından biri de devamlı öğrenmek ve kendini geliştirmek için çaba sarf etmesidir. Bilgisine güvendiği insanlarla saatlerce sohbet etmek ve kendisinin sorun olarak gördüklerini, telefonla yazışarak hatta bizzat gelerek çözmeye çalışır, hiç yorulmaz, yılmaz. Öyle ki bazen "Bülent ben bittim" dediğim zaman bile "Bir dakika ne olur" der. Ülkemizde gerçekten eğer Bülent gibi araştırmacılar değerlendirilebilseydi; Bugün Türkiye'de "Bilgi Yönetimi" alanında çok farklı yerlerde olacağımıza inanıyorum. Sadece kariyer değil (çok önemli) ama azim, çalışkanlık ve yenilikçilik özellikle "Bilgi Yönetimi" alanında çok önemli. Bunun için de daha çok Bülent'lere gereksinimimiz var. Bireysel gayretleriyle bu denli başarılı olanlara destekler sağlansaydı, neler olmazdı? Benim her zaman Bülent ile güzel bir dostluğum oldu, saygısı, efendiliği ve anlatılanları can kulağı ile dinleyip not alması, ben çok etkilemiştir. Hala kendi başına, kendi çabasıyla elinden geleni yapıyor, birbirinden farklı konularda, açık erişim veri tabanları üretiyor. Başarılı olmasını dilerim.

Bunlar Ağaoğlu'nu yakından tanıyan birkaç kişinin görüşleri. Bu kısa alıntılar bile Bülent Ağaoğlu'nun zor bir toplumda, zorun üzerine giden biri olduğunu ortaya koyuyor.

EKONOMİK BÜLTEN REHBER, 06.05.1991

Bankalar, Aracı Kurumlar, Halka Açık Şirketler, Holdingler, Denetim ve Sigorta Şirketleri, Kütüphaneler, Yatırımcılar, Üniversiteler, Finansman Uzmanları, Araştırmacılar ve Mesleki Kuruluşlar

TÜRKİYE'DE İLK DEFA
BORSA REFERANS KATALOĞU ÇIKTI!
SERMAYE PİYASASI/BORSA YAYINLARI
KATALOĞU 1928-1990

✓ Bilgi Çağı'nda Güçlü Olmanın Yolu Sistematik Bilgiyi Takip Ederek Kullanmaktan Geçer.

✓ Katalog, size bu imkânı sunmaktadır.

◆ Katalog, Sermaye Piyasası ve Borsa hakkında Türkiye'de yayınlanmış kitap, makale, tez, rapor, teklif, tebliğ ve röportaj türü 6322 eserin künyesini içermektedir.

◆ Katalogta, 205 konu başlığı ve yazar adına göre erişim imkânı mevcuttur.

◆ 430 sayfalık bu özgün araştırma 16 Bilgi Merkezinde, 233 yayın kataloğunda ve 50 dergide mevcut 500.000 yayın ismi taranarak hazırlanmıştır.

◆ Katalog her yıl güncelleştirilecektir.

Ayrıntılı Bilgi İçin:
enfo
BİLGİ ERİŞİM

Ölçek Sokak 48/5 80230 Harbiye-İstanbul Tel: 146 17 94

Görsel-4: Borsa ve Banta çalışmaları ile ilgili bir ilan

HAYALLERİ

Yazının bu kısmında Ağaoğlu'nun 40 yılı bulan bibliyografya çalışmaları sırasında ve günümüzde yapmak istedikleri ile ilgili hayallerine yer vermek istiyorum. Buna "hayalleri" adını verdim, ama öyle sanıyorum ki bilgiye ve bilime önem veren bir ülkede yaşıyor olsak, bu bölüme "planları" adını vermek daha doğru olurdu! Bu bölümü hazırlarken Ağaoğlu'nun hazırlayıp gönderdiği 27 sayfalık notlarından epeyce yararlandım. Ağaoğlu'nun hayalleri pek çok! Bunları bazı başlıklar altında derlemeye çalışacağım:

1. *Kapsamlı bir turizm ihtisas kütüphanesi:* Bu yalnızca Ağaoğlu'nun değil, bu satırların yazarının da hayali! 1980'li ve 1990'li yıllarda Türkiye'de birkaç turizm ihtisas kütüphanesi vardı. Bunlardan biri T. C. Turizm Bankası A. Ş.'nin Ankara'da, Karanfil Sokak'taki merkezinde idi. İkincisi, Turizm Bakanlığı Kütüphanesi'dir. Üçüncüsü de Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Kütüphanesi'dir. Ne yazık ki, bunlardan ikisi yok oldu. Geçmişten günümüze turizm ihtisas kütüphanesi kurulabilir mi? Hayalimiz böyle. Ağaoğlu'nun ek olarak, bu kütüphanede iki de turizm bibliyografyanın istihdam edilmesi hayali de var.

2. *Turizm bibliyografyaları serisi:* Ağaoğlu, bütün turizm yörelerinin ve değerlerinin (Mesele İstanbul, Göreme, Antalya, Topkapı Sarayı, Ayasofya, Pamukkale vs.) ayrıntılı kaynakçalarının hazırlanması ile ilgili bir hayali var.

3. *Sözlü tarih çalışması:* Ağaoğlu'nun Türkiye'de bibliyograflarla sözlü çalışmalar yapılarak, bunların bir kitapta yayımlanmasına ilişkin hayali var. Zaten çok sayıda olmayan bu kişilere yönelik bir çalışmanın yapılmasında sonsuz yarar olduğu kuşkusuz.

4. *Sivil toplum oluşumu:* Ağaoğlu'nun diğer bir hayali de bibliyografya alanında dernek veya vakıf statüsünde bir sivil toplum oluşumuna gidilmesi.

5. *Kaynakça kitaplığı:* Türkiye'de ve dünyada hazırlanmış bibliyografyaların bir kütüphanede bir araya getirilmesine ilişkin bir hayal!

6. *Bibliyografya sözlüğünün hazırlanması:* Bibliyografya sözlüğü hazırlanması (Terimler – Kavramlar).

7. *Kurumsal bibliyografyaların hazırlanması:* Her bir turizm kuruluşun kendi kaynakçasını hazırlamasına ilişkin bir geleneğin oluşturulması.

8. *Lisansüstü düzeylerde bibliyografya dersi:* Yüksek lisans ve özellikle de doktora programlarında bibliyografya ile ilgili derslerin zorunlu ders olarak okutulması. Böylelikle araştırmacı / incelemeci bir kuşağın yaratılmasına katkıda bulunulması.

9. *Diğer konular:* a) Kütüphanecilik haftalarında bibliyografya konusunun da işlenmesi, b) Katip Çelebi'nin kaynakça metni üzerinde bilgisayar yazılımları vasıtasıyla analizler yapılması, c) Dergi taramaları dijital arşivi, d) Dünyada, Batı'da, Çin'de, Japonya'da vs. ülkelerde bibliyografik hakkında mevcut durum raporu hazırlanması, e) Hayatı boyunca hazırladığı, şu anda Word dokümanı ortamında bulunan kaynakçalarının veritabanı olarak webde "katipcelebi.ist" adıyla hizmete sunulması.

Tabi bütün bunların Ağaoğlu'nun hayalleri olmakla birlikte bir ülkenin akademik olgunlaşmasının da temel taşları aynı zamanda. Aslında yönetsel bazı kararlar ile kolayca üstesinden gelinebilecek işler olsa da, bu tür işlerin gerekliliğine inanan karar vericilere ihtiyaç duyulması da bir gerçek.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Şu günlere kadarki yaşamımda birkaç "dev" insan ile karşılaştım; bir kısmıyla dostluk kurdum, onlardan etkilendim. Bir yanda basitlikte ve seviyesizlikte sınır tanımaz bazı akademisyenlerle muhatap olmak zorunda kalırken, bir yanıyla bu "dev"lerle bir arada olmak, itiraf etmeliyim ki; ruh dünyamı epey zorlayan travmalara yol açtı. Bu devlerden biri de Bülent Ağaoğlu'dur. Neredeyse 30 yıla yaklaşan bir dostluğumuz var. Anadolu'da yayımlanan bu seri kapsamında böylesine önemli insanları anlatmaya çalışmaktan büyük mutluluk duyduğum kadar, eksik veya yanlış anlatırım diye hayıflandığım da oldu. Sonuçta tarihe kalan birer belge bu yazılar.

Ağaoğlu, turizm ve ilgili alanlarında başladığı bibliyografya çalışmalarını zamanla genişletmiş, bir dönem ticari bibliyografyacılık denemesine girmiş, 1981–2017 yılları arasında 600 dolayında bibliyografya ve yaklaşık 500 bin künye üretmiş bir dev. Böylesi üretimler yapabilmış insanlar bizim toplumumuzda epey nadir çıkar; öyle sanıyorum ki, dünyada da benzerleri pek azdır. Yukarıda Ağaoğlu'nu bir nebze olsun anlatabilmişsem, ne mutlu bana!.. Ağaoğlu, dostum Mehmet Özdemir'in deyişiyle gerçekten de “Bir ‘Ahir Zaman’ Şövalyesi”. Ağaoğlu, kendine has özellikleriyle, bitmez-tükenmez enerjisiyle ve yılmaz bir tutkuyla 40 yıldır bibliyografya üretiyor. Kendisine sağlıklı uzun bir ömür dilemekten gayri başka bir şey demek aklıma gelmiyor.

EKLER:

Ek-1: Turizm Alanında Hazırladığı Bibliyografyalar (Kronolojik sırada)

(1) İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde Yapılan Turizm Tezleri. [İstanbul: 1981. 4]Y. Daktilo. 38 Künye. (2) Türkiye Otel Bibliyografyası 1929-1981 (Kitaplar). İstanbul: 1981. 10y. Daktilo. 189 Künye. (3) Türkiye Otel Kaynakçası Denemesi 1929-1981. İstanbul: 1981. 24y. Daktilo. 266 Künye. (4) Türkiye Seyahatnameler Ve Seyyahlar Bibliyografyası. İstanbul: Nisan 1981. 91y. 1963 Fiş. (5) Türkiye Turizm Bibliyografyası, 1929-1983. İstanbul: (Ocak 1981 - 1985). 423y. Bilgisayar Çıktısı. 10512 Künye. (6) Bir Ön Hazırlık Çalışması: Türkiye Rekreasyon Bibliyografyası. İstanbul: 1982. 8y. Daktilo. 113 Künye. (7) Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampusu Kütüphanesinde Bulunan Yabancı Turizm Yayınları. İstanbul: [1982?]. 3y. Daktilo. 38 Künye. (8) Kervansaraylar, Han, Kale Ve Hisarlar Hakkında Bibliyografya. İstanbul: [1982]. 19y. El Yazması. 370 Künye. (9) Turistlere Ve Tercüman Rehberlere Yönelik Yayınlar Kaynakçası. İstanbul: 1982. 156y. Daktilo. 2699 Künye. (10) Turizm - Çevre İlişkileri Konusunda Bir Bibliyografyası Denemesi. İstanbul: [1982?]. 3y. 16 künye. (11) Turizm Reklamcılığı Bibliyografyası. İstanbul: 1982. 6y. El Yazması. (Turizm Reklamcılığı 15 Künye, Reklamcılık 84 Künye). (12) Türkiye Kıyı Bibliyografyası. İstanbul: 1982. 7y. Daktilo. 109 Künye. (13) Türkiye'de Tur Operatörleri Ve Seyahat Acentaları Hakkında Yayınlanmış Eserler Kaynakçası. İstanbul: Kasım 1982. 4y. Daktilo. 48 Künye. (14) 1929 Yılından 1980 Yılına Dek Turizm İle İlgili Olarak Yayınlanan Dergiler, Bültenler, Gazeteler, Yıllıklar. İstanbul: Eylül 1983. 9y. Metin Daktilo ile Yazılmıştır. 169 Künye. (15) Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi'nde Bulunan “Rekreasyon” ve “Boş Zaman” Konulu Kitaplar. İstanbul: [1983?]. 3y. Daktilo. 33 Künye. (16) Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampusu Kütüphanesinde Bulunan Yabancı Turizm Kitapları (Ağustos 1983 İtibariyle). İstanbul: 1983. 6y. Daktilo. 96 Künye. (17) Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi'nde Bulunan “Boş Zaman” ve “Rekreasyon” Konulu Kitaplar. İstanbul: 1983. 2y. Daktilo. 16 Künye. (18) Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampusu

Kütüphanesi'nde Bulunan Yabancı Turizm Kitapları. (Ağustos 1983 İtibariyle) (Ağustos 1983 İtibariyle. İstanbul: 1983. 6y. 96 Künye. (19) Türkiye Boş Zaman Bibliyografyası. İstanbul: Ekim 1983. 4y. Daktilo. 50 Künye. (20) Türkiye Kaplıca Kaynakçası. İstanbul: [1983]. 22y. Daktilo. 405 Künye. (21) Türkiye Kıyı Bibliyografyası. İstanbul: Eylül 1983. 8y. Daktilo. 111 Künye. (22) Türkiye Milli Parklar Bibliyografyası. İstanbul: Eylül 1983. 10y. Daktilo. 173 Künye. (23) Türkiye Rekreasyon Bibliyografyası. İstanbul: Eylül 1983. 6y. Daktilo. 90 Künye. (24) Türkiye'de Seyahat İşletmeleri (Seyahat Acentaları Ve Tur Operatörleri) Hakkında Yayınlanmış Eserler Kaynakçası. İstanbul: Ağustos 1983. 9y. Daktilo. 147 Künye. (25) Türkiye'de Tur Operatörleri Ve Seyahat Acentaları Hakkında Yayınlanmış Eserler Kaynakçası. İstanbul: Mart 1983. 6y. Daktilo. 87 Künye. (26) Türkiye'de Yayınlanan Turizm Dergileri, Gazeteleri, Bültenleri Ve Yıllıkları 1929-1983. İstanbul: Kasım 1983. 11y. 219 Fiş. (27) Boğaziçi Bibliyografyası. Ön Çalışma: 1. İstanbul: Mayıs 1984. 175y. Daktilo. 3900 Künye. (28) Çubuklu Hıdiv Kasrı Restorasyonu Dolayısıyla Çubuklu Bibliyografyası. İstanbul: 2 Temmuz 1984. 2y. Daktilo. 19 Künye. (29) GATPG [Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi] Hakkında Bibliyografya Denemesi. Türsab, N25, 10.1984, 16.S. Makale. 14 Künye. (30) İstanbul Bibliyografyalarının Bibliyografyası (Genişletilmiş İkinci Daktilo). İstanbul: 23.9.1984. 6y. Daktilo. 49 Künye. (31) Marmaris Bibliyografyası Denemesi. Tespit 1. İstanbul: 21.11.1984. 4y. Daktilo. 43 Künye. (32) Referans Saptama Çalışması: İstanbul Tramvayları - İstanbul Vapurları - Gökusu - Küçüksu - Pera Palace - Markiz - Yıldız Sarayı - Dolmabahçe. 7 Sayı. İstanbul: 28.5.1984 - 5.7.1984. 45y. Daktilo. 658 Künye. (33) Seçmeli Türkiye Turizm Politikası Bibliyografyası. Türsab, N23, 08.1984, 12-13ss. Makale. 33 Künye. (34) Seçmeli Türkiye Turizm Ulaştırması Bibliyografyası. İstanbul: 17.09.1984. 6y. Daktilo. 39 Künye. (35) Sermet Muhtar Alus'un İstanbul'a Dair Makalelerini Saptama Çalışması: 1. İstanbul: 20.08.1984. 2y. Daktilo. 17 Künye. (36) Turizm İşletmelerinde Servis Bibliyografyası. İstanbul: 26.10.1984. 3y. Daktilo. 31 Künye. (37) Türkiye Bankacılık Ve Turizm Bibliyografyası. Türsab, N24, 09.1984, 12-13ss. 33 Künye. Makale. (38) Türkiye Boş Zaman. Rekreasyon Ve Turizm Tezleri (Uzmanlık, Master, Doktora, Doçentlik Ve Profesörlük Takdim) Bibliyografyası, 1963-1984. İstanbul: 15.10.1984. 10y. Daktilo. 140 Künye. (39) Türkiye'de Arkeoloji, Sanat Tarihi Ve Mimarlık Tarihi Konularında Yayınlanmış Bibliyografyaların Bibliyografyası 1929-1984. İstanbul: Nisan 1984. 9y. 126 Fiş. (40) Yiyecek-İçecek Yönetimi İle İlgili Yayınlar. [İstanbul: 1984?]. 2y.]. Daktilo. 7 Künye. (41) 1963-1985 Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası. İstanbul: 17.12.1985. 15y. Daktilo. 178 Künye. (42) Beylerbeyi Sarayı Bibliyografyası. İstanbul: 12.09.1985. 2y. El Yazması. 18 Künye. (43) İstanbul Bibliyografyalarının Bibliyografyası. (Genişletilmiş Üçüncü Daktilo) İstanbul: 1985. 12y. Daktilo. 73 Künye. (44) Sistematik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası, 1929-1984. İstanbul: Türkiye Turizm Ve Otomobil Kurumu, 1985. Xı+274s. Kitap. 2683 Künye. (45) Türkiye'de Turizm İşletmeciliği Ve İlgili Konuları Hakkında Yayınlanmış Eserlere Dair Bir Bibliyografya Araştırması. (Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Ankara: 1985. Vıı+59+Xııı+148+11y. Daktilo. 1983 Künye. (46) Türkiye Sosyal Turizm Bibliyografyası. İstanbul: 24 Nisan 1986. 5y. Daktilo. 56 Künye. (47) Türkiye Turizm Tezleri Bibliyografyası. 1963-1985 (Uzmanlık, Master, Yeterlik, Doktora, Doçentlik ve Profesörlük Takdim Tezleri) . İstanbul: 14.01.1986. 23y. 177 künye. (48) İstanbul Hamamları

Bibliyografyası. İstanbul: 10.4.1987. 29y. Daktilo. 547 Künye. (49) İstanbul Vapurları Kaynakçası. İstanbul: 1987. 7y. Daktilo. 142 Künye. (50) Turizm Ve Çevre Sorunları. İstanbul: 9.9.1987. 3y. Daktilo. 35 Künye. (51) Türkiye Milli Parklar Bibliyografyası, 1953-1986. İstanbul: 26.4.1987. 12y. Daktilo. 224 Künye. (52) Türkiye’de Turizm Adreslerine İlişkin Olarak Yayınlanmış Dokümanların Listesi. İstanbul: 24.09.1987. 11y. Daktilo. 126 Künye. (53) Türkiye’de Turizm İşletmelerinin Yayınladıkları Fiyat Listeleri. Tespit 1. İstanbul: 24.9.1987. 2y. Daktilo. 8 Künye. (54) Türkiye’de Turizm Tesislerine Dair Envanter Çalışmaları Listesi. İstanbul: 24.9.1987. 4y. Daktilo. 20 Künye. (55) Hacettepe Üniversitesi’nde Hazırlanan Turizm Master Tezleri. Ankara: 26.6.1988. 3y. Daktilo. 15 Künye. (56) Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Bibliyografyası 1972-1988. İstanbul: 25.4.1988. 6y. Daktilo. 72 Künye. (57) Türkiye Seyahat İşletmeciliği Bibliyografyası, 1947-1987. İstanbul: 24 Nisan 1988. 64y. Daktilo. 955 Künye. (58) Türkiye Turizm Ve Bilgisayar Bibliyografyası. İstanbul: 01.1988. 3y. Daktilo. 37 Künye. (59) Türkiye’de Yabancı Ziyaretçiler Üzerine Pazar Araştırmaları. İstanbul: 1988. 2y. Daktilo. 12 Künye. (60) Türsab Dergisi İndeksi, Sayı: 1 (07.1982) - SAYI: 131 (09.1994) İstanbul: 1994. 2080 Künye. (61) Çelik Gülersoy Kaynakçası. İstanbul: 2005. 27y. 589 Künye. (62) Yıldız Sarayı Kaynakçası. İstanbul: 2009. 5y. Bilgisayar Çıktısı. 63 Künye. (63) Turizm Akademisyenlerimizin Yayın Listeleri (Kaynak: Web). 2009. 1947 künye. (64) Prof. Dr. Hasan Işın Dener Kaynakçası. İstanbul: 06.2010. 9y. 90 Künye. (65) Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi Dizini 1990-2012. İstanbul: 4.3.2013. 50y. (66) Dr. Mehmet Özdemir Kaynakçası. İstanbul, 04.03.2013. 4y. 63 Künye. (67) Lale Kaynakçası. İstanbul: 15.04.2013. 16y. (68) Turing Ve Otomobil Kurumu Kaynakçası. İstanbul, 27.04.2013. 11y. 169 Künye. (69) Prof. Dr. Hasan Işın Dener “Turizm Tezleri Kaynakçası” (Türkiye) 1974-2016. İstanbul: 08.01.2017. 4151 Künye. (70) Turizm Tezleri Hakkında Çalışmalar Kaynakçası. İstanbul: 08.01.2017. 9y. (71) Turizm Kaynakçası: Devlet Arşivleri Gen. Müd. Dokümantasyon Merkezi Bilgi Bankası’nda Yer Alan Kaynaklar. (Sınıflandırılmış 13.544 Künye) . 06.02.2017. 1267y.

YAYINLARI

Kitaplar

Ağaoğlu, B. (1985). *Sistemantik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929-1984)*. İstanbul: Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

Ağaoğlu, B. (2007). *Sarıkamış Harekatı (1914) Kaynakçası*. İstanbul: 25.11.2007. 115y. 1241 Künye. (Prof. Dr. Bingür Sönmez ve Reyhan Yıldız Tarafından Hazırlanan “Ateşe Dönen Dünya Sarıkamış” Adlı Kitabın Eki Olarak Yayınlanmıştır. İstanbul: İkarus Yayınları, 2007. 88s.).

Makaleler

Ağaoğlu, B. (1995). Turizm Bibliyografyası’ndan “Bülent Ağaoğlu Bibliyografyalarının Bibliyografyası”na... *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6 (1): 24-29.

Ağaoğlu B. (1987). Turizm İşletmeciliği İçin Bir Bibliyografya Çalışması. *Dünya*, 17-20 Kasım 1987.

Ağaoğlu, B. (1994). Bibliyografyalarının Bibliyografyası 1981—1994, *Müteferrika*, 4.

Ağaoğlu, B. (2010). Bir “Kaynakçacı”nın Beyazıt Devlet Kütüphanesi Hatıraları, İçinde: *Beyazıt Devlet Kütüphanesi 125 Yaşında (1884-2009)*. İstanbul: Beyazıt Devlet Kütüphanesi: 30-53.

Ağaoğlu, B. (2010). Örnek insan ve bilim adamı Hasan Işın Dener, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21 (1): 164-167.

Ağaoğlu, B. (2013). Kamuya Açık Yerli Dijital Kaynaklar: Kitap, Dergi, Makale, Tez, Yazma, Rapor, Haber, Tutanak, İlan, Köşe Yazısı, Mevzuat, Açık Arşiv, *Türk Kütüphaneciliği*, 27, 1 (2013), 385-397.

Ağaoğlu, B. (2013). Potansiyel Kütüphanecilik Projeleri, *Türk Kütüphaneciliği*, 27, 4 (2013), 661-672.

Blog Yazıları

<http://bulentagaoglu.blogspot.com.tr/>

Hakkında Çıkan Yazılar

<http://bulentagaoglu.blogspot.com.tr/search?q=T%C3%9CRK%C4%B0YE+KAYNAK%C3%87ASI>

KAYNAKÇA

Ağaoğlu, B. (1985). *Sistemantik Türkiye Turizm İşletmeciliği Bibliyografyası (1929-1984)*. İstanbul: Turing ve Otomobil Kurumu Yayınları.

Ağaoğlu, B. (2017). *Bülent Ağaoğlu Bibliyografyası Odaklı Otobi-yografik Notlar*. Tk. 27 sayfa.

Ağaoğlu, B. (1992). *ENFO Proje Seçenekleri*. Tk. 215 sayfa.

Basında ENFO Bilgi Erişim. İstanbul: 1993.

Terek, H. (1993). Borsada Haftanın Yorumu, *Tercüman*, 14. 03. 1993.

Bülent Ağaoğlu ile Şubat ve Mart 2017 tarihlerinde yapılan 11 e-posta yazışması.

Nazmi KOZAK, Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Yunus Emre Kampusu, 26470 Eskişehir.

E-posta: nkozak@anadolu.edu.tr

Türkiye Turizm Ana Politikalarının Öncüsü: *İhsan Çetin*

Arzu TURAN

Anadolu Üniversitesi

Turizm Fakültesi

GİRİŞ

Dr. İhsan Çetin ile tanışıklığımız, Prof. Dr. Nazmi Kozak'ın koordinatörlüğünde yürütülen *Türkiye Turizmi Sözlü Tarih Projesi* vasıtasıyla 2013 yılının Aralık ayında gerçekleşir. Karlı bir kış günü, sözlü görüşme yapmak üzere Çetin'in evinin yolunu tuttuğumda böylesi eğlenceli, bıçkın, öyküsü ve kahkahası bol bir kişiyle karşılaşacağımı düşünmüyordum. Tüm nezaketi ve güler yüzüyle beni evine kabul eden Çetin, gençlik yıllarından kaldığını tahmin ettiğim muzip hallerini de sürdürür. Bir yandan yaptığı eşsiz işleri tevazu ile anlatırken, diğer yandan ortaokul ve liseyi dokuz yılda bitirmiş olmasıyla iftihar eder. Gurur nişanesi olarak ise aldığı tüm disiplin cezaları ve bol zayıflı karneleri çerçevelerle evinin duvarlarını süsler. Yaptığı işlerle ilgili birçok belgeyi, akademik çalışmayı vb. muhafaza etmeye gerek görmese de zayıf notlarına ve disiplin cezalarına ait bu belgeleri saklaması bir mesaj niteliği taşır.

Çetin, soran, sorgulayan, açık fikirli, haksızlığa tahammülü olmayan genç bir birey olduğu için eğitim sistemiyle başı hep derttedir. Liseyi bitirmemeyi kafasına koyduğundan, babasının işlerini devralma niyetini babasıyla paylaşınca aldığı "hayır" yanıtı, Çetin'in yeni yaşantısının başlangıcı olur. Ağabeyine "yanına Amerika'ya gelmek istiyorum" der. Ağabeyi ise liseyi bitirmesi şartıyla biraz da gönülsüzce "tamam" der. Çetin, dokuz zayıflı karnesine karşın beklenenin aksine liseyi başarıyla bitirir ve lisans öğrenimi görmek üzere Amerika'ya gider. Böylece kendisini, sorgulayan yönlerini ve biraz da asi yapısını gerçekleştirebileceği Amerika'nın yolunu tutar. Bu yazıda, Türkiye'nin turizm politikalarının öncü ismi Çetin'i, özgün yönleri, yaşamı ve turizm alanında yaptıkları ile anlatmaya çalışacağım.

YAŞAMI

İhsan Çetin, Giresun'un Kapukahve Mahallesi'nde fındık tüccarı bir babanın ve ev

hanımı bir annenin üçüncü erkek çocuğu olarak dünyaya gelir (1938). İlkokulu Cumhuriyet İlkokulu'nda (1950) ortaokul ve liseyi ise şehrin bu düzeydeki tek okulu olan Giresun Lisesi'nde tamamlar (1958). O yıllarda meraklı ve isyankâr bir yapıda olduğu için istenilen kalıba girmeyi bir türlü başaramaz ve altı yılda bitirmesi gereken ortaokul ve liseyi dokuz yılda tamamlar. Lisans derecesini tamamlamak amacıyla ağabeyinin desteğiyle Amerika'ya gider (1959). Ne var ki, okul parasını ödeyebilmek için çalışmak zorundadır ama deneyimi olmadığı için bulaşıkçı olabilmek için bile yalan söylemesi gerekir. New York Queens College'da üniversite öğrenimini görürken, bulaşıkçılık ve zamanla garsonluk veya barmenlik gibi işlerde çalışmaya devam eder. Diğer yandan, Çetin'in yaşam felsefesi sadece iyi bir eğitim almak ve çalışmak üzerine kurulmaz; örneğin, sevdiği bir sanatçının konserine ya da sergilere, sinemalara da gitmek ister. Bu koşullarda, New York'ta yaşarken üniversiteyi bitiremeyeceğini anlayınca, West Virginia'ya gidip orada West Wirginia Institute of Technology'de *İş İdaresi ve Ekonomi* alanında üniversite öğrenimini tamamlar (1967). Eğitim-öğrenim yaşamıyla ilgili düşüncelerini Çetin'in kendi cümleleriyle aktaralım:

Liseyi Giresun'da bitirmiş biri olarak, oradaki sistemi anlamam kolay olmadı. Kaldı ki akıllanmamıştım da; merak etme ve sorgulama huyum hâlâ devam ediyordu; ancak orada benim gibilere bedel ödetmiyorlar hatta ödüllendiriyorlardı. Ayrıca, bizimkilerle karşılaştırdığımda, bana göre, oradaki hocalar biraz safça görünüyorlardı. Çünkü yarıyılın ilk gününde hangi tarihte, hangi konulardan sınav yapacaklarını yazılı bir şekilde dağıtıyorlardı. Dolayısıyla, sınav günü öğrenciyi hazırlıksız yakalama 'kıvrak zekâsını' gösteremiyorlardı. Böylece öğrenciye rahat rahat kopya hazırlama fırsatını vermiş oluyorlardı. En büyük şaşkınlığım da, sınav kâğıtlarını dağıttıktan sonra hocanın sınıfı terk etmesiyle oldu; hoca 'sınavı bitiren, kâğıdını masanın üzerine bırakın, ben bir saat sonra gelirim.' deyip gitti. Bir de, öğrencilerin kopya çekmesine, yine kendi arkadaşları izin vermiyordu. Bence Amerika'da insanlık da ölmüştü...

Çetin, sekiz yıl Amerika'da kalır. Üniversiteyi bitirdikten sonra farklı üniversitelerde ders vermeye başladığında aynı zamanda barmenlik de yapar. Takvimler 1967 yılını gösterdiğinde askerliğini yapmak üzere Türkiye'ye döner. İki yıl yedek subay olarak yaptığı askerliğini NATO'nun altyapı projelerinin yürütüldüğü dairede tamamlamak üzereyken Amerika'ya dönme planları yapar. Ancak, o günlerde gazetede İngilizce verilmiş bir iş ilanına başvurur. Posta kutusu dışında bir bilgi içermeyen ilana biraz da "laf olsun" diye başvuru yapar. Henüz askerdeyken ve yaptığı başvurunun varlığını bile unutmuşken başvurusunun kabul edildiği ile ilgili bir telefon alır. Muhatabının Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'ndaki (Agency For International Development - AID) görevliler olduğunu mülakata gittiğinde anlar. Amerika'da başarıyla tamamladığı eğitimin karşılığını, Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'nın ekonomik analiz bölümünde uzman olarak çok iyi bir maaş karşılığında işe kabul edilerek alır. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'ndaki görevinden ayrıldıktan sonra bir yıl OECD; 13 yıl ise Turizm ve Tanıtma Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevleri yürütür. Bütün bu süreçte Hacettepe Üniversitesi, ODTÜ ve Maryland Üniversitesi'nde yarı zamanlı olarak ekonomi ve iş idaresi dersleri; 1987 yılındaki kuruluşundan, kendisi 2010 yılında emekli olana kadar ise Bilkent Üniversitesi'nde tam zamanlı olarak ekonomi dersleri verir. Ayrıca üniversiteden özel izinle, ODTÜ'de endüstri mühendislerine yarı zamanlı dersler vermeye de devam eder. Ders programı hazırlamak ve genç hocaları yetiştirmek için Başkent Üniversitesi'nin kuruluşunda bir yıl ders verir. Ağabeyinin yönetim kurulu üyesi olduğu New York merkezli bir Amerikan firmasında, 1985 yılından itibaren yaklaşık 10 yıl yine yarı zamanlı olarak danışmanlık yapar. Bilkent Üniversitesi'nden emekli olduktan sonra toplumsal konulara duyarsız kalmayan Çetin, her fırsatta yazmaya devam eder.

Çetin, eşi Toni ile Amerika'da tanışır (1965). Eşinin ölüm acısını halen yaşayan Çetin "Onunla tanıştığımdan beri hiçbir konuda yalnız kalmadım, yaptığım her işte hep desteğini gördüm... Bizimki gibi bir birlikteliğin fazla örneği olacağını zannetmiyorum" diyerek eşine bağlılığını hâlâ dile getirir.

TURİZM VE TANITMA BAKANLIĞI YILLARI

İhsan Çetin'in 1969-1974 yıllarında Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'nda çalıştığı dönemdeki görevleri arasında, Türkiye ekonomisinin gününbirlik izlenmesi ve önerilen konularda sosyo-ekonomik araştırmaların yapılması yer alır. Bu araştırmalar, Çetin'in Türkiye ekonomisiyle ilgili en küçük bir ayrıntıya kadar ulaşmasına yardımcı olur. Görevinin gereği olarak, yıllar boyu Türkiye ekonomisini yakından inceleyen Çetin, Türkiye'nin en önemli ekonomik sorununun döviz dar boğazı olmasının etkilerini yakından görür. Çetin'e göre denklem basittir: Döviz yoktur, dolayısıyla ithalat da yoktur; ithalat olmadığı için ise yatırım yoktur. Peki, bu genç adam, bu sorunu nasıl çözecek; Türkiye, kısa zamanda en az maliyetle döviz elde etmenin yolunu nasıl bulacaktır? Turizm!

Çetin, memleketin ekonomik sorunlarına çözüm olarak gördüğü turizmde faydalı olmanın yolunu kamu sektöründe çalışmakta görür. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'nın Türkiye Ofisi kapandıktan bir yıl sonra, ağabeyinin de yardımıyla Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda sözleşmeli olarak çalışmaya başlar (1976). Bakanlıktaki ilk çalışma günlerinde "Beni niye işe almış olabilirler, nedir bu bakanlığın politikası?" diye araştırırken, bakanlığın bir turizm politikasının olmadığını keşfeder ve bu keşif turizm tarihindeki yerini alacak Turizm Ana Politikaları çalışmalarının başlangıcına bir nüve oluşturur.

O dönemlerde, Ankara Hacettepe Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde yüksek lisans eğitimi gördüğü sırada (1975) *Güney Antalya Turizm Gelişim Projesi*'nde görevliyken, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda ekonomik analizlerden sorumlu Ahmet Yalnız'ın çalışmalarını dikkate değer bulan Çetin, Ahmet Yalnız'a ve Hacettepe Üniversitesi'nde *Turizm İstatistikleri* dersini veren Hasan Işın Dener'e "Turizm sektöründe bir ana politika oluşturulması için bir ekip kuracağım, sen de gelir misin?" diye birlikte çalışma teklifinde bulunur. Ahmet Yalnız ve Hasan Işın Dener, Çetin ile aynı heyecanı paylaşarak bu teklifi kabul ederler. Çetin sonrasında, Dr. Ahmet Acar, Dr. Ahmet Alkan, Dr. Cahit Benövenli, Dr. Cenap Erdemirli ve Dr. Ümit Akınç'tan oluşan sekiz kişilik ekibini

kurar. Görünen o ki, İhsan Çetin'in dehaları keşfetmek konusunda büyük yeteneği vardır! Araştırma ekibini bir araya getirmesiyle ilgili şu sözlerle bakalım:

... Ben, bana göre Türkiye'nin çok iyi beyinlerini, devletin hiçbir kurumunda olmayan beyinlerini bir şekilde bir araya getirdim ve benim bu arkadaşlarım çok cüzi bir parayla çalışıyorlardı. Onlar da inanıyorlardı, bana da inandılar. Çünkü Türkiye'nin en önemli meselesine el atıyorduk...

Çalışmalar başladığında ilk iş olarak, Ahmet Yalnız ile Türkiye'nin Turizm Politikası adında bir çalışma yapmaya koyulurlar. Çetin ve Yalnız'ın yaptığı bu çalışmanın sonucunda, döviz gereksinmelerinin hayati önemi olduğu ve en kısa dönemde gerekli döviz sağlayabilmek için turizm sektörünün en önemli seçenek olduğu ortaya çıkar. Bu gereklilikle birlikte 1970'li yıllarda dünyada ve Türkiye'nin hemen etrafında turizm önemli boyutlar kazanırken, bu potansiyelin Türkiye açısından ekonomik anlamda değerlendirilebilmesini sağlayacak bir "turizm politikası" halen mevcut değildir. Geline bu noktada, bu çalışmalarla kısa dönemdeki politika hedefleri belirlenir. Buna göre, işletme veya işletmeye hazır kapasitelerden yararlanma en üst düzeye çıkarılmalı, alt yapıların var olduğu veya az bir maliyetle yeterli olabileceği alanlara üst yapılar hızla tamamlanabilecek şekilde götürülmeli, turizm potansiyeli olan bölgeler kurumsal tedbirlerle kontrol altına alınmalı ve bu bölgeler koşullar uygun oluncaya kadar kullanıma açılmamalı veya doğal ve kültürel değerlere sahip yörelerin korunması için gerekli önlemlerin getirilmesi sağlanmalı; bu değerler ancak koruma amaçlı kullanıma açılmalıdır. Yani yatırımlar kısa dönemde, döviz kazançlarının en yüksek olacağı alanlarda yapılmalıdır. Üstyapı yatırımları seçenekleri için fayda/maliyet hesapları yapılarak döviz yönünden kârlılık oranı en yüksek olana öncelik verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılır. Bu çalışmada, varılan en göze çarpan sonuç, "döviz geliri artışına dayalı bir turizm politikası oluşturulmasının önemi" olur. Çetin, bu kısa ama kapsamlı çalışmayı kendi imkânlarıyla bastırıp, çoğaltıp Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın çeşitli birimlerinde dağıttığını sağlar. Türkiye'de turizm politikaları konusunda

öncü bir araştırma niteliğinde olan bu çalışmayı başka çalışmalar da takip eder.

Ülke yararına kendini adanmış sekiz genç insan, karşılığında neredeyse manevi zevk dışında hiçbir şey almadan, gece gündüz demeden, Türkiye'yi kurtuluşa erdireceğine inandıkları turizm politikalarını oluşturmaya koyulurlar. Bu ekibin başında olan Çetin, yaptığı işlere ve bu işlerin memlekete uzun vadede fayda sağlayacağına adı kadar emindir. Hatta birçok insanın takdirini ve beğenisini kazandığını düşünerek yaptığı işe biraz daha sarılır, azmeder... Ancak durumun öyle olmadığını, Yalnız ile birlikte yürüttüğü "Turizm Ana Politikası" adlı çalışmayı Turizm Bakanlığı'nın çeşitli kalemelerine dağıttıktan sonra, dönemin müsteşar yardımcısının Çetin'i odasına çağırarak yaptığı konuşma üzerine fark eder. İzin almadan (!) böylesi bir çalışma yaptığı ve hatta kendi kısıtlı imkânlarıyla dağıttığı için -kendi deyimiyle- azarlanan Çetin, içinde bulunduğu manzaranın düşündüğünden farklı olduğunu o zaman anlar. Bu satırların yazarı ile yaptığı sözlü görüşmede, sözlerine açıkça dökülüp "ben kırgınım" demese de kırgınlığını anlamak zor değildir. Çetin'in ağzından dökülen şu cümleler yıllar öncesinden gelen gönül kırgınlığını özetliyor gibi...

Çok heyecanlıydık, ben bir de Karadenizliyim ya, lazım ya, çok cinim ya, devleti öyle bir yerinden yakaladım ki, dövizde çok ihtiyacı var ya, bu döviz sağladığımızda devleti rasyonelleştirebiliriz. Yani turizmi kurtarırsak gümrükleri de, tarımı da kurtaracağız. Yani devletin her tarafına rasyonellik yayılacak çünkü turizmin bütün sektörlerle bağlantısı var. Uygulanan iyi bir turizm politikası devleti rasyonel yapacak, o heyecan vardı bende ve haddimi bilmiyordum. Bir araya gelenler gerçekten çok iyi beyinler, yani şimdi oradan Ahmet Acar'a beyin değil diyemezsin, Hasan Işın'a beyin değil diyemezsin, Ahmet Yalnız'a, beyin değil diyemezsin, Cenap Erdemirli'ye beyin değil diyemezsin; öbür arkadaşım Ahmet Alkan beyin değil diyemezsin. Yani bunlar gerçekten iyi beyinler ve gerçekten çok iyi niyetliler, hiçbir beklentileri yok ve biz kendi kendimizi dolduruşa getirdik. Bizim bu ülkeye borcumuz var ya, hepimizin... Tamam, artık ben böyle turizmlerle falan ilgilenmiyorum artık çünkü haddimi biliyorum. Başlangıçta haddimi bilmiyordum, ben bir şeyler yapabileceğimi düşünüyordum.

Çetin'in Türkiye Turizm Ana Politikaları Projesi'nin başında olduğu 1976-1981 yılları arasındaki beş yıllık süreçte turizmin rasyonel bir temele oturmasını sağlama amacını neredeyse

yaşam gayesi haline getirir. Bu yüzdendir ki sadece araştırmalar yapıp, uygulamaya koymaya çalışmakla değil aynı zamanda kendisine ve ekibine atılan iftiralara varan söylemlerle de baş etmekle uğraşır. Çünkü döviz getireceğine inandığı yabancı sermayenin yatırım yapması gerekliliğiyle ilgili çalışma yaptığında bir Amerikan ajanı; Rusya pazarına daha kolay ulaşılacağı gerekçeyle Sarp Sınır Kapısı'nın açılması konusunda ısrar edince bir komünist oluveriyordu. Tabii ekip arkadaşlarını işten uzaklaştırması için yapılan baskıyı da unutmamak gerekir. Özellikle Hasan Işın Dener'i hedef tahtasına koyanlar, Çetin'i kapalı kapılar arkasında sıkıştırır. Çetin ise tüm ekip arkadaşlarını her açıdan kendisinden üstün tutar ve baskılara karşı koyar.

Çetin'in Turizm Bakanlığı'nda araştırma ve değerlendirme genel müdürlüğü yaptığı yıllar boyunca ODTÜ'de ekonomi dersleri vermeye devam eder. Diğer yandan, Bilkent Üniversitesi'nde de ekonomi ve turizm ile ilgili dersler verir. Çetin, 1981 yılında Barlas Küntay'ın turizm bakanı olmasını ve görev aldığı genel müdürlüğün kapanmasını takiben genel müdürlük görevinden ayrılır. Bakanlıkta görevliyken yürüttüğü Turizm Özel İhtisas Komisyonu üyeliğine Turizm Bakanlığı'ndan ayrıldıktan sonra da devam eder. Diğer yandan Bilkent Üniversitesi'nde ders vermeye devam eder. Üniversiteden 2010 yılında emekli olduğundan beri Ankara'da sakin bir yaşam sürmektedir.

YÜRÜTTÜĞÜ ÇALIŞMALARDAN BAZILARI

Çetin, kuşkusuz ki turizm ana politikaları ile ilgili yaptığı çalışmalarla adını turizm tarihine kazır. Bu çalışmalardan, Hasan Işın Dener'in yıllar yılı muhafaza ettiği ve günümüze tozlu raflardan ulaşan birkaç çalışma hakkında bilgi vermek istiyorum. Ulaşılan çalışmalardan ilki 1976 yılına tarihleniyor. Genel Müdürlük içinde tartışılmak üzere hazırlandığı anlaşılan bu doküman "*Türkiye Turizminde Araştırmaya Yaklaşım*" adını taşıyor. Turizm sektörünün ekonomik ve sosyal makro hedeflere ulaşabilmesindeki önemi vurgulanan çalışmanın amacı, araştırmaları yönetecekler, yürütecekler ve uygulayacakların birlikte, belli bir metin üzerinde tartışmalarını sağlamaya çalış-

maktır. Çalışmanın ana ilkesi çok dikkat çekici: "*Doğru soruya bütünü ile cevap bulamamak, yanlış soruya düzgün biçilmiş bir kılıf bulmaktan daha üretici ve yeğdir.*"

İhsan Çetin ve Ahmet Yalnız'ın "*Türkiye'nin turizm politikası – araştırma 1: Türkiye ekonomisi içinde sektör olarak turizmin yeri ve önemi, diğer bazı ülkelerle Türk turizminin karşılaştırılması*" adlı diğer bir çalışmanın esas uğraşısı; Türkiye'yi kendi turizm politikasına ulaştıracak bir tartışmaya katkıda bulunmak ve "politikayı" saptayabilmek için başlanılan bir seri çalışmanın başlangıç noktasını belirler. Çalışmada, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve politik yapısı veri olarak kabul edilir. "Mevcut sistem" içinde turizm sektörü incelenir ve sektörün Türkiye'nin yaşantısına giderek daha fazla katkıda bulunabilmesinin yolları araştırılır. Bu araştırmalar yapılırken, turizm gibi iç ve dış değişkenlere karşı çok duyarlı bir konuda geliştirilecek politikaların dinamik olma gerekliliği de ön plana alınır. Çalışmada önce, turizmin ekonomi içindeki yerini saptayabilmek için 1963-1976 yılları ele alınarak genel olarak Türkiye ekonomisindeki gelişmeler ve bazı makro büyüklükler incelenir. Sonraki aşamalarda Türkiye'nin dış ticareti, ödemeler dengesindeki gelişmeler ve turizm sektörünün Türkiye ve bazı ülkelerde ekonomik yapısı ve ödemeler dengesindeki yeri ele alınır. Diğer bazı ülkelerle yapılan karşılaştırma, turizm potansiyelini daha iyi görebilmek için yapılır. Turizmin ekonomik yapı içerisindeki yeri belirlenmeye çalışılırken diğer sektörlerin de ekonomik yapı ve ödemeler dengesindeki yeri dikkate alınır. Çünkü Türkiye'nin turizm politikasının, turizmi diğer sektörlerden soyutlayarak yapılamayacağı düşünülür. Türkiye'nin genel ekonomik durumu incelenirken GSMH ve sektörler, fiyat artışları, istihdam, gelir ve 1976 yılına girerken içinde bulunulan durum üzerinde çalışılır. Türkiye'nin ödemeler dengesindeki gelişmeler incelenirken dış ticaret, görünmeyen işlemler, sermaye hareketleri ve ödemeler dengesindeki gelişmelerin özeti üzerinde çalışılır. Son olarak, turizmin Türkiye'de ve diğer bazı ülkelerde ekonomi içindeki yeri belirlenerek bu ülkelerle karşılaştırması yapılır. Elde edilen verilere göre bazı sonuçlara ulaşılır ve öneriler getirilir. Bu çalışmayla birlikte, dış turizm ve net turizm

döviz kazançlarının en yüksek düzeye çıkarılmasıyla ilgili bir çalışma daha yapılırken, üçüncü bir araştırmayla iç turizmin incelenmesi planlanır. Böylece yapılacak dördüncü araştırma, bu üçünün sentezi olur ve Türkiye'nin turizm politikasını ortaya çıkarır.

Çetin'in diğer çalışması, Cahit Benövenli ile yaptığı ve 1978 yılında Marmaris'te gerçekleşen Uluslararası Turizm Kongresi'nde sunulan tebliğ metnidir. *"Türkiye'nin turizm politikaları 1963-1977 döneminin bir değerlendirmesi ve gelecek için bir yaklaşım"* adını taşıyan bu çalışma, Türkiye'nin geçmiş turizm politikalarını özetlemeyi ve gelecekteki turizm politikalarına yeni bir teorik çerçeve önermeyi amaçlar. Önerilen Turizm Ana Politikası, kavramsal modeli, çevre, kaynak-araç hedefler, bütünleşme ve uygulama olmak üzere dört ana sistemden oluşur (Pizam, Swart ve Var 1979: 26).

Çetin'in 1977 yılında yayımlanan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Turizm ve Tanıtma Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nda *"Türkiye turizminde dış talep ve arz – turizm amaçlı girişlerin dağılımı ve arz kapasiteleri üzerine yöntem denemesi"* adlı çalışması da yer alır. Bu çalışmada, dünyada ve toplumsal yapılardaki gelişmelerin hız ve yönlerinin değişme oranlarının önemli farklılıklar gösterdiği konusunun altı çizilerek uzun dönemli tahmin hesaplarının bu gerçeğe göre yapılması gerektiği vurgulanır. Buna göre, söz konusu çalışmada Türkiye'ye 1967-1975 yılları arasında giren yabancılar, bunların 1982 yılına kadar nasıl bir değişme göstereceği ve turistik belgeli yatak sayısına bu değişmelerin nasıl yansıması gerektiği incelenir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İhsan Çetin, ömrü boyunca rasyonel aklın ve dolayısıyla rasyonel kararların peşinden gider. Okul yıllarından başlayarak, kendi başını derde sokma pahasına rasyonel olanın uygulanması için hep kavga eder. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'nda çalışmaya başlamasını takiben doğru bilgiye akademik bir düzlemde ulaşır ve öğrendiklerini memleket faydasına kullanmanın yolunu Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nda çalışarak bulur. Dönemin Türkiye'sinde müthiş çalış-

malara imza atan Çetin, devletin bürokrasi dilini bilmediği için birçok sorunla mücadele etmek zorunda kalır. Bakanlıkta çalıştığı dönem boyunca çeşitli üniversitelerde ders vermeye devam eder. Bilkent Üniversitesi'nde 1988 yılında tam zamanlı olarak çalışmaya başlayan İhsan Çetin, bu görevini 2010 yılına kadar sürdürür, yaşam doğrularını öğrencilerine aktarmaya çalışır.

Kendi neslinden birçok insan gibi bu toprakların "Lale Devrini" yaşadığı, yani hem bozulmamış doğa ve insan ilişkilerinin hem de teknolojinin insanları düşünemez hâle getirdiği bu yeni dönemin ürünü olmadan, teknolojinin nimetlerinden yararlandığı için kendisini şanslı görse de toplumsal sorunlara duyarsız kalamaz. Düşüncelerini, endişelerini "Dostlarıma Mektup" olarak başlıklandığı yazılarıyla rasyonelliğin halen peşini bırakmadığını gösterir. Ömrü oldukça şu soruların yanıtın hep merak edecek gibi görünüyor: "Turizmde yapılması gereken "doğrular" bilindiği halde neden "yanlış" olanlar yapıldı? Tanrı, iklim, doğal güzellikler, tarih, coğrafya vb. cömertçe verirken acaba akli verirken cimri mi davranıyor? Yaratığımız sorunları kangrenleştirmemiz genetik olabilir mi?"

SEÇİLMİŞ ESERLERİ

- Çetin, İ. (1970). *Price Factors in Rnain Turkish Agricultural-Exports*. USAID.
- Duncan M. ve Çetin, İ. (1972). *The International Demand For Brawn Power And Wealth Effect Of Migration-A Turkish Case Study*. Binghamton: State University of New York.
- Duncan M. ve Çetin, İ. (1973). *Migrant Workers in The Federal Republic of Germany*. İstanbul: İstanbul University.
- Çetin, İ. (1973). Sosyo-Ekonomik Yapı Değişimleri Yönünden Bölgesel Bir Araştırma: Giresun İlinin Monokültüre Dönüşen Fındık Üretim Bölgesi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, İ. (1974). *Migrant Workers, and Labor Markets-Revisited*. Ankara: USAID.
- Çetin, İ. (1974). *Yurt Dışında İşçiler, Ücretler Ve İş Piyasası*. Ankara: İş ve İşçi Bulma Kurumu Yayınları.
- Çetin, İ., Yalnız, A. ve Sezer, A. (1976). *Türkiye Turizminde Dış Talep ve Arz, Turizm Amaçlı Girişlerin Dağılımı ve Arz Kapasiteleri Üzerine Bir Yöntem Denemesi. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Turizm ve Tanıtma Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.
- Çetin, İ. (1976). *Turizm Yatırımları ve Yabancı Sermaye Konusunda Not*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı.

- Çetin, İ. (1976). *Türkiye Turizminde Araştırmaya Yaklaşım*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı.
- Çetin, İ. ve Yalnız A. (1976). *Türkiye'nin Turizm Politikası – Araştırma 1: Türkiye Ekonomisi İçinde Sektör Olarak Turizmin Yeri ve Önemi, Diğer Bazı Ülkelerle Türk Turizminin Karşılaştırılması*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı.
- Çetin, İ. ve Benövenli, C. (1977). *Türkiye'nin Turizm Sektörünün Genel Durumu: Amaçlar, Uygulamalar ve Öneriler*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı.
- Çetin, İ. ve Benövenli, C. (1978). *Türkiye'nin Turizm Politikaları 1963-1977 Döneminin Bir Değerlendirmesi ve Gelecek İçin Bir Yaklaşım*. Uluslararası Turizm Kongresi'nde Tebliğ Edilmiş Tekstir, 2-6 Ekim Marmaris.
- Çetin, İ. ve Benövenli, C. (1978). *Turizm Ana Politikası: Kuramsal Tanıma Yaklaşım Önerisi*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı.

- Çetin, İ. (1978). *Turizm Yatırımlarında Yabancı Sermaye*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Planlama Dairesi Başkanlığı.
- Çetin, İ. (2000). VII. Beş Yıllık Kalkınma Planında Turizm, *Doğu Akdeniz Üniversitesi Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1): 119-125.
- Çetin, İ. (2010). Yeni Oluşan Dünyamızda Eğitim Sorunu, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21 (1): 148-150.

KAYNAKÇA

- Çetin, İ. 7 Aralık 2013 tarihli görüşme. (Görüşen: Arzu Turan).
- Pizam, A., Swart, W. W. ve Var, T. (1979). International Tourism Congress: New Perspectives and Policies, *Journal of Travel Research*, 17 (3): 25-27.
- Arzu TURAN, Arş. Gör., *Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Yunusemre Yerleşkesi, 26470, Eskişehir.*
E-posta: arzu_turan@anadolu.edu.tr

Muhsin Zekai Bayer: Milli Parklar ve Turizm Dostu

Nihan YENİLMEZ ARPA
Orman ve Su İşleri Bakanlığı

GİRİŞ

Muhsin Zekai Bayer; şahsen tanıma fırsatı bulamadığım, ancak bir milli parkçı olarak bundan büyük üzüntü duyduğum, eksikliğini hissettiğim bir insan, milli parkların kurucusu, babasıdır. Türkiye'de milli parkçılığın özel bir okulu olmadığı için farklı meslek disiplinlerinden oluşan bir ekip milli parklarda görev almaktadır. Milli parkçılık, milli parkların kıdemli çalışanlarından ve uygulamalar esnasındaki kazanımlardan öğrenilir. Elbette ki alınan eğitimin katkısı önemlidir, ancak işin genel felsefesi, kurumsal bilinç ve ekip ruhunun çalışırken oluştuğudur. Türkiye'deki milli parkların kurumsal olarak ilk kez tesis edilmesini ve ilk milli parkın ilan edilmesini sağlayan, milli parklarda turizm ve rekreasyon konuları üzerine ilk uygulamaları gerçekleştiren Bayer'in yeterince tanınmıyor olması ve çalışmalarının öneminin farkında olunmaması, kendisinin çalışmalarına ilişkin detaylara ulaştıkça beni derinden üzer. Bayer'in ve çalışmalarının farkına daha erken varamamış olduğum için de kendime kızgınlım. İnsan kaynağı kolay yetişmemekte ve

yetişmiş olanlara da sonraki nesiller yeterince sahip çıkmamakta, çıkamamaktadır.

Geçmişte yapılan çalışmaları, edinilen deneyimleri ve çıkarılan dersleri bugünlere taşıyacak ve bizlerin bu çalışmaları irdeleyebilmemizi sağlayacak yazılı ve görsel materyallerin korunabildiği bir arşiv veya kütüphane de yok, ne yazık ki. Hâlbuki milli parklar, ormancılık camiası içinde birbirine tutkun ve sürekli iletişim halinde olan sayılı birimlerden biridir. Buna karşın sık gerçekleştirilen kurumsal yapılanma değişiklikleri ve her yeni kurum kurulduğunda bu kuruluş döneminin milat olarak kabul edilmesi, sık yaşanan personel hareketleri ve değişimler, arşiv/kütüphane gibi dokümantasyon birimlerinin de genel olarak yer darlığı gerekçe gösterilerek tekrar oluşturulamaması, milli park biriminde dahi bu bağ koparmaktadır. Bugüne kadar milli parkçılık konusunda büyük çaba göstermiş olanların büyük bir bölümü bilgileri ve deneyimlerini aktarmadan emekli olmuşlardır.

Çok yönlü bir insan olan Bayer, Orman Bakanlığı'ndaki aktif çalışma yaşamını tamamladıktan

sonraki dönemde, turizm ve eğitim konularında ki çalışmalarına doğa koruma ve milli parkçılığı en iyi şekilde entegre etmeyi başarır. Milli parkçıları kısıktırarak bir şekilde, turizm sektörü, ormancılık ve peyzaj eğitimi alanlar da Bayer'in bilgi ve deneyiminden faydalanma şansına sahip olur. 28 Kasım 2009 tarihinde aramızdan ayrılan ve tanıma fırsatı bile bulamadığım Bayer'in biyografisini de yazmak nereden çıktı diye düşünenler olabilir. Her şeyin ve herkesin yaptığı ve ya bulunduğu ortamlarda var olmasının mutlaka bir nedeni olduğuna inanırım. Zira 22-25 Eylül 2016 tarihleri arasında Sinop'ta düzenlenen 10. Akademik Turizm Eğitimi Arama Konferansı'na bir vesile ile katılma şansım olur. Bu çalıştayda Prof. Dr. Nazmi Kozak ve Prof. Dr. Metin Kozak ile tanışırım ve bir rastlantı sonucu bu kişilerle hemşehri (Afyonkarahisar) olduğumuzu öğrenirim. Metin Kozak, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nde çalıştığımı öğrenince, kendisinin başlattığı bir çalışmayı devam ettirmemi teklif etti. Bu çalışma, Bayer'in biyografisi idi.

Kozak kardeşler, Bayer'e ilgi gösterir, çünkü Bayer sadece milli parkçılığı ile değil aynı zamanda turizm ile ilgili çalışmalarıyla da iyi bilinmektedir. Orman Bakanlığı'ndan ayrıldıktan sonra da genel olarak turizm ile bağlantılı çalışmalarda bulunur ve pek çok turizm örgütünün de içinde yer alır. İşte böylesi bir kişinin biyografisini yazmak için sunulan öneri gerçekten beni heyecanlandırır. Doğrusunu söylemek gerekirse, başlangıçta beni daha çok milli parkçılık yönü ilgilendirir. Ancak böyle bir rastlantı sonrası ve gururla başladığım bu çalışma beni derin bir araştırmaya iter. Edindiğim bilgiler, Bayer'i tanıyanlarla yaptığım görüşmeler beni daha da etkiler ve bir milli parkçı olarak bugüne kadar bu kişinin farkında olamadığım için son derece üzüntü duyuyorum.

YAŞAMI

Bayer, milli parkların ilk kurucusu olmasına, yaşamış olduğu dönemde ulusal ve uluslararası düzeyde Türkiye'yi en iyi şekilde temsil etmiş ve arkasında çok sayıda ilkler ile birlikte eserler de bırakmış olmasına karşın, bugün emek verdiği, çalıştığı kurumunda kendisine ait neredeyse

hiçbir belge, doküman ya da eser bulunmamaktadır. Türkiye'de milli parkçılığın yolunu açmış bu kişinin izi dahi yoktur. Daha da üzücü olanı neredeyse onu bilen, yaptıklarının farkında olan da yok denecek kadar azdır. Bilenler ve tanıyanlar da aktif çalışma yaşamından çekilmiş, sayıları her geçen gün azalan emekli kesimdir. Yaşamı hakkında yaptığım yazılı ve sözlü kaynak araştırmalarında ulaşabildiğim bilgi şu şekilde özetlenebilir.

Bayer, Ankara'da dünyaya gelir (1924). İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamlar, Haydarpaşa Lisesi'ni (1943) ve ardından İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ni bitirir (1947). Mezuniyetinden sonra o dönemde Tarım Bakanlığı bünyesinde bulunan Orman Genel Müdürlüğü'ne bağlı taşra birimlerinde göreve başlar. Çeşitli nedenlerle gittiği Amerika'da Türkiye'de henüz gündeme gelmeyen rekreasyon, mili parkçılık ve turizm konularında eğitim alır. Edindiği bilgi ve deneyimlerin uygulamaya geçirilmesiyle ilgili çalışmalar yürütür ve 1978 yılında emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşir. İstanbul Devlet Mimarlık Akademisi ve İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'nde turizm ve milli parklarla ilgili konularda dersler verir. 12 Eylül 1980 darbesi sonrasında kurulan Danışma Meclisi'nde görev yapar. Türkiye Ormancılar Derneği, TMMOB Orman Mühendisleri Odası, Türkiye Tabiatı Koruma Derneği, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası (Onur Üyesi), TUYED, TUROB gibi pek çok meslek örgütü ve sivil toplum kuruluşuna üye olan Bayer, bu oluşumlar içinde de oldukça aktif olarak görev alır. Geçirdiği kalp krizi sonucu İstanbul'da vefat eder (2009).

ORMAN BAKANLIĞI'NDAKİ ÇALIŞMALARI

Bayer, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ni bitirdikten sonra Düzce Orman İşletme Müdürlüğü'nde mühendis olarak göreve başlar (1947). Kısa bir süre sonra Abant Orman Bölge Şefi olarak görevlendirilir. Daha görevinin başlarında göstermiş olduğu üstün başarı nedeniyle takdirname alır (1949). 11 Ekim 1949-31 Ağustos 1950 tarihleri arasında askerlik görevini yapar. Askerlik dönüşü Ankara'da Merkez Müdürlüğü'nde göreve başlamış, sonrasında

Yalova İşletmesi Bölge Şefliği, Balabandere Orman İşletme Şefliği ve Karabük İşletme Müdürlüğü Beylikdüzü İşletme Şefliği'nde görevlendirilir. Yalova'daki görevi sırasında Yeni İstanbul Gazetesi'nde ormancılık haberleri yazmaya başlar. Orman Genel Müdürlüğü Fen Heyeti'nden Amerika'ya gönderilecek dokuz orman mühendisi içinde yer alır (1950). Aynı yıl içinde kurs alan heyet ile birlikte Amerika'ya giderek orman rekreasyonu¹ konusunda eğitim alır (1950-1951). Eğitimi sonrası Ankara Merkez Müdürlüğü'ne tayin edilir (1951).

AID-Marshall Yardımı² kapsamında 21 Mart-22 Ekim 1952 tarihleri arasında altı ay süreyle Amerika'ya staj ve ihtisas yapmak üzere gönderilir. Amerika dönüşünde Genel Müdürlük emrinde mühendis olarak çalışmaya devam eder. Ormancılık eğitimi ve propagandası yapılmak üzere Orman Genel Müdürlüğü Umum Müdürlük Şube 6 Müdürlüğü görevini yürütmek üzere Şube Müdürü olarak atanır (1955).

Yurtdışında katılım sağladığı eğitimlerden hep yeni kazanımlar ve bilgiler ile döner. Çevre edinir, yeni kavramlar öğrenmiş ve uygulamaya ilişkin önerilere sahip olur. Bir gidişinde rekreasyon, bir sonraki gidişinde milli park kavramını ülkeye ve kurumuna getirir. Türkiye doğasının sistemli bir şekilde korunması yolunda ilk adım olarak sayılabilecek "milli parklar" kavramını beraberinde getirdiği günden itibaren, yıllarını doğanın belirli parçalarının bütünlük içinde korunarak, dinlenme amaçlı kullanılmasına dayanan milli park kavramının hayata geçirilmesine adar.

1951 yılında İstanbul Orman Fakültesi profesörlerinden Saatçioğlu, Acatay ve İnal ile Bursa Orman Başmüdürlüğü'nün Bursa'da düzenledikleri bir toplantısında Uludağ'ın Milli Park olması fikri ortaya atılır. 1953-1956 yılları arasında Orman Genel Müdürlüğü'nde yapılan çeşitli toplantılar-

dan sonra Uludağ'ın milli park olmasına yönelik "Uludağ Milli Park Kanunu" tasarısı hazırlanır. Ancak tasarısı bir türlü kanunlaştırılmaz. Daha sonra Bursa Orman Başmüdürlüğü ve Uludağ'ı Sevenler Cemiyeti'nin önderliğinde Orman Fakültesi öğretim üyelerinin iştiraki ile yapılan bir bilimsel toplantı sonucunda nihai hali verilen "Uludağ Milli Parkı" kanun taslağının, Bayer'in girişimleri ile ayrı bir kanun olarak çıkarılması yerine, 6831 sayılı Orman Kanunu tasarısı içine dâhil edilmesi benimsenir (1956). Böylelikle 6831 sayılı Kanundaki 4 üncü ve 25 inci madde ortaya çıkar.

Bayer, Bakanlık onayı ile milli parklarla ilgili hususların uygulanması yetkilerinin, 6. Şube'ye alınmasını sağlar. Böylelikle Türkiye'deki ilk milli park ve rekreasyonel çalışmaların başlatılmasına öncülük eder. Yozgat Çamlığı'nın Türkiye'nin ilk milli park olarak ilan edilmesinde bizzat rol oynar (1958)³. İlan öncesinde Yozgatlı bir milletvekili ile görüştüğü, ikna ettiği ve bu milletvekilinin desteği ile ilan sürecinin tamamlandığı yönünde bilgiler bulunmaktadır. Daha o yıllarda kamu kurumlarının yanı sıra sivil kuruluşların da doğanın ve çevrenin korunmasında etkin olması gerektiği düşüncesine sahip olan Bayer, gönülllerinde doğa sevgisini ve çevre değerlerini büyük inançla taşıyan, önemli bir kısmını orman mühendislerinin oluşturduğu 40 gönüllü tarafından kurulan Türkiye Tabiatı Koruma Cemiyeti'nin kurucu üyeleri arasında yer alır (1955). O dönemin Devlet Su İşleri Genel Müdürü Süleyman Demirel de bu derneğin en güçlü destekçilerindendir. Kamu çalışanı kimliğinin yanı sıra sivil toplum kuruluşu üyeliği kimliği ile de milli parklar, doğa koruma konularına katkılarını yoğunlaştırılır.

Atina'da toplanan "Dünya Tabiatı Koruma Birliği (International Union on Conservation Nature – IUCN) Kongresi'ne "Türkiye Tabiatını Koruma Derneği" adına bir heyetle birlikte katılım sağlar (1958). Bu toplantıda IUCN Genel Sekreteri Fakart'ı Türkiye'ye davet ederek kurulmakta olan beş milli parkı gezdirir, önerilerini uygu-

¹ Ormanları insanların eğlenme, dinlenme amacıyla kullanabilecekleri bir duruma getirmeyi içeren yaklaşım.

² AID Marshall yardımı, II. Dünya Savaşı sonrasında, 1948-1951 yılları arasında yürürlüğe konan, Amerika kaynaklı bir ekonomik yardım paketidir. Aralarında Türkiye'nin de olduğu 16 ülke, bu paket uyarınca Amerika'dan ekonomik kalkı

³ Yozgat Çamlığı Milli Parkı, 8 Mart 1958 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilir.

lamaya koyar. Daha sonra Dünya Milli Parklar Komitesi Başkanı Belçikalı Prof. Harray başkanlığındaki bir heyeti de Türkiye'ye davet ederek onlara da milli parkları gezdirir. Bu heyetin de kurulmakta olan beş milli parka (*Yozgat Çamlığı, Karatepe-Aslantaş, Kızılcahamam-Soğuksu, Manyas-Kuşçenneti, Uludağ*) ilişkin önerilerini, çalışmalarında yararlanmak üzere alır.

Bayer, uluslararası düzeyde katılım sağladığı toplantıları çok iyi değerlendirmiş ve tanıştığı uzmanlardan Türk milli parkçılığının geliştirilmesine yönelik katkılar alır. Kendisini tanıyanlarla yapılan görüşmelerde bu özelliği *"eğer yapmak istediği bir çalışma varsa her ne şekilde olursa olsun o işi kiminle ve nasıl yapacağını bilir; o kişilere mutlaka ulaşarak konuyu çözüme kavuştururdu. Bilgisine dayalı, sempatik ve hoşgörülü yapısı ve özgüveni ile çözemediği bir sorun neredeyse olmazdı, gittiği her toplantı ve eğitimi ülke çıkarına dönüştürmenin bir yolunu bulurdu"* şeklinde ifade edilmektedir. Bayer, her dönem yeni bilgiler edinmenin arayışı içinde olur. Bu amaçla her türlü fırsattan yararlanmaya çalışır. Bu kapsamda gittiği eğitimlerden biri de Çevresel Koruma Ajansı (EPA) Projesi kapsamında Ormancılık Eğitim ve Öğretim konusunda on ay süreyle Amerika'da yaptığı ziyaretidir (1960-1961). Bu eğitim sırasında yaptığı bağlantılarla Michigan Devlet Üniversitesi'nde rekreasyon konusunda yüksek lisans yapma fırsatını yakalar (1961-1962).

Yüksek lisans öğrenimi sonrası dönüşünde ormancılık eğitimi konularında ciddi adımlar atılmasını sağlar. Orman Genel Müdürlüğü kararları ile Düzce'de Orman Tekniker Okulu; Muğla ve Kastamonu Araç'ta Orman Muhafaza Memurluğu Okulu ve Eskişehir'de Orman Fidanlık Memuru okullarının kurulmasını sağlar. Teşkilat mensuplarının eğitimi konusunda Kızılcahamam Eğitim Merkezi'ni kurarak mesleki kademe eğitimleri planlar. Dünya Çalışma Teşkilatı ve Amerika hükümetinin yardımları ile 15 Orman Başmüdürlüğü'nde işçi eğitim merkezlerinin kuruluşunu gerçekleştirir.

Avrupa Konseyi'nde kurulan Tabiat Kaynaklarını Koruma Komitesi'nde 1963-1974 yılları arasında Türkiye delegesi olarak görev yapar. Görev dönemi boyunca, her yıl toplanan bu komiteden

faydalanarak Türkiye'ye 13 ayrı devletten uzman getirilmesini sağlar. Bu uzmanlar aracılığıyla da Türkiye'de Tabiat Kaynaklarını Koruma Sistemlerini geliştirir. 1963 yılında Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) toplantısına katılım sağlamak üzere Strasbourg'a; 1965 yılında milli parklar ve benzeri yerlerin idaresi konusunda yapılan toplantıya katılım sağlamak üzere Amerika'ya, Uluslararası Tabiat Varlıklarını Koruma Birliği'nin 9. Genel Kurulu toplantısına katılmak üzere İsviçre'ye gider. 26-30 Haziran 1967 tarihleri arasında Avrupa Konseyi Tabiatın ve Tabii Kaynakların Korunması Avrupa Komitesi 6. Toplantısı'na katılım sağlar.

Ormancılıkta çok taraflı kullanma ilkesinin uygulanması sonucunda, keresteden faydalanması dışında koruma ve kullanma dengesinin de sağlanması ile orman halk ilişkilerinin geliştirilmesine katkı sağlar. Bakanlık onayı ile 3167 sayılı Kara Avcılığı Kanunu gereğince avcılık ile ilgili çalışmaları Nihat Turan ile birlikte geliştirir. Avcılık üzerine yapılan yıllık kongrelerle azalan av hayvanlarının korunmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirir. 6. Şube'nin faaliyetlerinin bu kadar genişlemesi sonucunda Orman Genel Müdürlüğü içinde ilk defa Bakanlık onayı ile Milli Parklar ve Eğitim Dairesi kurulur (1967). Bir yıl sonra bu dairenin ikiye ayrılmasıyla ilk kez kurulan Milli Parklar Dairesi Başkanlığı'nın ilk Daire Başkanı olur (1968).

1967 yılında Ürdün'de çalışmalara başlayan Amerika Milli Parklar Heyeti Arap-İsrail Savaşı dolayısıyla ülkelerine dönerken Atina'da bu heyet ile karşılaşan Bayer, bu heyetin Devlet Planlama Teşkilatı'nın davetlisi olarak Türkiye'ye gelmesini sağlar. Tansu Gürpınar bu olayı şöyle aktarmaktadır:

Milli Parklar konusunda çalışmalar yapmak üzere Ürdün'e görevlendirilecek olan dört Amerikalı uzmanın, bu ülkedeki karışıklıktan dolayı bir türlü çalışmalarına başlayamadıklarını bir şekilde duyar. Gerekli yerlerle bağlantılar kurarak bu uzmanların Türkiye'ye getirilmesini sağlar.

Bu girişim, Türkiye'nin milli parkçılığının sistematik olarak planlanmasında çok önemli bir adım olur. Üstelik daha yeni oluşmuş milli parklar birimi için de çok önemli bir deneyimdir.

Amerika'nın desteğiyle ve bu heyetin masraflarının da Amerika hükümeti tarafından karşılanması suretiyle dört yıllık bir çalışma başlatılır. Bu heyet Türk uzmanlarla birlikte milli parkların master planlarını hazırlar. Bu planlar Türkiye'de milli parklar için bir planlama döneminin başlangıcı olur. Dört yıllık çalışma devresinde on iki milli parkın master planı hazırlanır. Planı yapılan milli parkın kaynak değerine göre, plan ekibi içinde üniversitelerden, diğer bakanlıklardan (DSİ, Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü; Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü; Karayolları Genel Müdürlüğü; Toprak İskan Genel Müdürlüğü; Orman Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrol Genel Müdürlüğü; İmar ve İskan Bakanlığı Bölgesel Planlama Dairesi- Şehir Planlama Dairesi; İller Bankası; İlgili Kaymakamlık; İlgili Orman Bölge Şefliği vb.) ve milli parklar biriminden uzmanlar yer alır.

Bayer, Türkiye'de doğanın korunması ve uzmanlarla işbirliği olanaklarının geliştirilmesi adına başka etkinlikler de gerçekleştirir. Ekibi ile birlikte 1967 yılında Ankara'da ulusal ve uluslararası uzmanların katılım sağladığı Ramsar Sözleşmesi'nin temelini atılmasına vesile olan "Uluslararası Sulak Alanlar Toplantısı"nı organize eder. Bayer ile birlikte çalışan Biyolog-Ornitolog Tansu Gürpınar'ın anlatımıyla Bayer ve ekibi Türkiye'de, çevre sorunlarının çok özel bir alanında Birleşmiş Milletler'in çevre alanındaki ilk uluslararası toplantısı kabul edilen 5 Haziran 1972 tarihli Stokholm Konferansı'ndan beş yıl önce uluslararası bir toplantı düzenleme duyarlılığını gösterir. Bu çaba ve sonuç Bayer'in bireysel girişimi ve ekibine güvenmesi ile doğrudan ilgilidir.

Yapılan bu toplantıda özellikle sulak alanlar ve kuşların korunması için alınan karar ve tavsiyeler uluslararası bir sözleşmenin hazırlanmasına öncülük eder, 1971 yılında İran'ın Ramsar kentinde meyvesini verir; sulak alanlar ve su kuşlarının korunmasına hizmet edecek Ramsar Sözleşmesi imzalanır (Gürpınar 2016). Bayer ve ekibi sayesinde Ramsar Sözleşmesi'nin temeli Türkiye'de atılır.

Yine Bayer tarafından desteklenen ve hayata geçirilen diğer bir ilk, Kuşçenneti Milli Parkına Avrupa Diploması alınmasıdır. 1938 yılında Prof. Dr. Curt Cosswig tarafından keşfedilen Manyas Kuş Cenneti'nin "Avrupa A Sınıfı Diploması" almasında Tansu Gürpınar ve Nejat Özbaykal ile birlikte büyük çaba gösterir. 1967 yılında başlayan serüven 1976 yılında Kuşçenneti Milli Parkı'nın A Sınıfı Avrupa Diploması ile ödüllendirilmesiyle sonuçlanır. Bugün halen ülkemizde A Sınıfı Avrupa Diplomasına sahip tek alan Kuşçenneti Milli Parkı'dır, başka bir alan, ne yazık ki, bu sürece dahil edilemez.

Kuşçenneti Milli Parkı'nı bu diplomayı almasına götüren süreçte de pek çok ilkler yaşanır. Öncelikle bu alanda nesli tehlikede olan tepeli pelikanlar için dünyada başka bir yerde örneği olmayan bir uygulamayı Bayer'in ekibi gerçekleştirir ve pelikanlar için ağaçlar üzerine yapay platformlar kurarak korunaklı bir şekilde üremelerine ve korunmalarına katkı sağlanır. Tansu Gürpınar ve alanda görevli Ali Kızılay bu işin mimarlarıdır. Pelikanların yapılan yuvaya yerleşmesi ise pek çok uzman tarafından "Kuşçenneti'ne büyük bir armağan" olarak görülür. Alman bilim insanı Prof. Dr. Curt Cosswig tarafından ise tepeli pelikanların ağaçta yuvalamalarının bilinen ilk kaydı olduğu teyit edilir. Pelikanlar için ahşap platformların yapılması konusunda dünyada bilinen ilk örnek Kuşçenneti Milli Parkı'dır ve günümüzden 50 yıl öncesinde düşünülerek hayata geçirilen bir uygulamadır.

1967 yılında Türkiye'de doğanın ve doğal değerlerin korunmasına yönelik çok önemli adımların atılması uluslararası basın da dikkatini çeker, pelikanlar için yapılan yuvayı ve çalışmayı görüntülemek üzere BBC ekibi ve ZDF yayın ekibi çekim yapmak üzere Kuşçenneti'ne gelir. Kuşçenneti Milli Parkı'ndaki bu gelişmeler Ankara'dan Milli Parklar Dairesi Başkanlığı (yani Zekai Bayer ve diğer ilgililer) tarafından da yakından ve memnuniyetle izlenir. Bu süreçte Milli Parklar Şube Müdürü olarak göreve başlayan Nejat Özbaykal Daire Başkanı olan Bayer ile Avrupa Konseyi toplantılarını takip etmektedir ve 1970 yılı tüm Dünya'da olduğu gibi Türkiye'de de Avrupa Doğayı Koruma Yılı olarak kutlan-

maktadır. Avrupa Doğayı Koruma Yılı etkinliklerinde BBC ve ZDF tarafından 1967 yılında Kuşçenneti'nde çekilen film, bu iki yayın kuruluşunun belgesel film yarışmasında birinciliği paylaşmasını sağlar. İşte tüm bu gelişmeler ve tepeli pelikanların ağaçta yuvalanmaları Kuşçenneti'ni ilgi odağı haline getirir ve iyi korunan doğal alanlara verilen A Sınıfı Avrupa Diploması için Türkiye'nin başvuru yapması gündeme gelir (Gürpınar 2016).

Avrupa Konseyi tarafından en iyi doğa koruma çalışmaları için verilen en saygın "A" sınıfı diploması ile ödüllendirilen Kuşçenneti, Bayer ve ekibinin üstün çabaları ve başarılı uygulamalarıyla Avrupa Konseyi'ne üye ülkelere örnek alınması gereken bir doğa koruma alanı olarak gösterilir. "A Sınıfı Avrupa Diploması" 1976 yılı Temmuz ayında Kuşçenneti Milli Parkı'nda yapılan bir törenle Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından Orman Bakanı Sayın Turhan Kapanlı'ya takdim edilir. Avrupa Konseyi Genel Sekreterinin bu ziyareti siyasi bir konu dışında Kuş Cennetine diploma vermek için gelmiş olması bir ilk olarak görülür ve de ilginç karşılanır (Gürpınar 2016).

Dünya Milli Parklar Komisyonu'nun 1971 yılında Yeni Delhi'de yapılan konferansında milli parkların kuruluş esasları yeniden tespit edilir. Bu konferansta milletlerin harp sahalarının da milli park olarak seçilmesi kabul edilince, Bayer de Çanakkale Zaferi'nin geçtiği yerleri Gelibolu'yu Milli Park ilan etmek üzere Bakanlık onayını hazırlar. Gelibolu Tarihi Milli Parkı hükümet tarafından da benimsenir ve uluslararası mimari projesi yarışması açılır. İlk savaş tarihi alanın milli park olarak ilan edilmesi fikri ve çalışmaları Bayer tarafından başlatılır ve yürütülür. Bayer, Orman Bakanlığı'nda Teknik Başmüşavir olarak görevlendirilir (1973); daha sonra tekrar Milli Parklar Dairesi Başkanı olur (1976). Bakanlık Müşaviri olarak atandıktan sonra aynı yıl 30 yıllık memuriyet yaşamını sona erdirerek emekli olur (1978).

Bayer yaşamı boyunca, bir kısmı uluslararası nitelikte olan çok önemli ödüllere layık görülür. Uluslararası özelliği olan iki ödül oldukça önemlidir. Bunlardan biri, Amerika Uluslararası II. Milli Parklar Kongresi'nde almış olduğu ve dün-

yada beş kişiye verilmiş olan Altın Sınıf Madalyasıdır (1972). Bir diğeri ise Almanya'da aldığı ödüdür. Almanya Bonn Üniversitesi'nde, iki bin davetlinin katılımı ile yapılan törende Bayer'in, milli parklar konusundaki fahri doktora tezi kabul edilir (1980). Peyzaj Mimarisi dalında Fahri Doktor unvanı alır. Aynı toplantıda, Bonn Friedrich Wilhelms Üniversitesi Alexander von Humboldt Vakfı tarafından çevre sorunları ve doğayı koruma yolundaki çalışmaları nedeniyle Almanya'da her yıl bir yabancı uzmana verilen ödüle layık görülür. Tienhofen Altın Madalyasını alan ilk Türk olur. Sonrasında da Kültür ve Turizm Bakanlığı Turizm Üstün Hizmet Ödülü'ne layık görülür (1987).

Bayer'in çalışma azmi, becerisi ve girişkenliği; hayatını kendini geliştirme, öğrenme, öğrendiklerini başkaları ile paylaşma ve özellikle de örgütlü harekete önem verme arzusu, onu pek çok ulusal ve uluslararası kuruluşa üye olmaya veya birlikte çalışmaya da iter. Daha mesleğinin ilk yıllarından başlayarak çeşitli meslek kuruluşlarına üye olur, kuruculuğunu yapar ve ömrünün sonuna kadar da sivil toplum kuruluşlarını destekler. Ulusal düzeyde en başta kendi meslek örgütü olan Orman Mühendisleri Odası ve Türkiye Ormancılar Derneği'nin üyesi olur. Türkiye'de Doğayı Koruma Vakfı, Türkiye Tabiatını Koruma Derneği (kurucu üye), Peyzaj Mimarisi Derneği, Peyzaj Mimarları Odası (Onur Üyesi) gibi doğrudan kendi mesleği ve çalışma alanları ile ilgili sivil toplum kuruluşlarına üyeliğinin yanı sıra Skal İstanbul Kulübü, Türkiye Otomobil Turing Kulübü ve Gaziosmanpaşa Lions Kulübü gibi sosyal içerikli sivil toplum örgütlerine de katılım sağlar. Günümüzde dahi sayılı doğa korumacının şahsi olarak üyesi olduğu IUCN-Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin Korunan Alanlar Komisyonu'nda (CNPPA) Yönetim Kurulu Üyesi olarak görev alan Bayer, ülkemizi IUCN ile de tanıştıran kişidir. Avrupa Milli Parklar Federasyonu, Dünya Avcılık Konseyi (CIC), Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Konseyi, Biyoloji Programı (CT), FAO- Uluslararası Ormancılık Araştırma Organizasyonu (IUFRO) Rekreasyon Grubu, Uluslararası Rekreasyon Cemiyeti (IRA), Uluslararası Park ve Rekreasyon Federasyonu

(IFPRA), Uluslararası Kuşları Koruma Birliği (ICBP)-(RSPB), Akdeniz Deniz Biyolojisi Cemiyeti (MAMBO), Uluslararası Kampçılık ve Karavancılık Kulübü (FICC), Uluslararası Mimari Fotogrametri Komitesi (ICOMOS)-(CIPA) ve Uluslararası SKAL Kulübü (AISC) üyeliklerine sahip uluslararası bir kişidir. Bu organizasyonlarda sadece bir üyelikle yetinmeyip ülkemizde ortak çalışmalar yapılması yönünde de emek ve çaba sarf eder. Birleşmiş Milletler Çevre Sorunları Organizasyonunda da Müşavir Uzman (UNEP)-(ICVA) olarak görev alan Bayer, milli parklar ve doğanın korunmasına yönelik pek çok gelişmeleri Türkiye milli parkçılığına taşımayı da sağlar.

DANIŞMA MECLİSİ GÜNLERİ

Bayer Danışma Meclisi'ne, İstanbul'dan müracaat eden 1673 adayın içinden seçilir (1982). Danışma Meclisi üyeliği siyasetle ilk teması gibi görülse de daha önce sonuçlanmayan başka bir girişimin de muhatabıdır (1971). Bayer, Süleyman Demirel'in istifası sonrasında hükümeti kurma görevini alan Nihat Erim'in, Bakanlık teklifi götürdüğü kişiler arasında yer alır. Bayer, gazetecilerin Bakanlık teklifi alıp almadığı yolundaki sorusunu *"Sayın Erim evimden beni telefonla aradılar. Bu telefon üzerine geldim. Genel bir görüşme yaptık. Bakanlık teklifi için bir şey söyleyemem. Belli olmaz"* şeklinde yanıtlar (Milliyet 1971: 9). Zamanın erken baskı yapan akşam gazetelerinde Orman Bakanı olarak ilan edilir. Ancak son anda yapılan başka girişimler sonucu Orman Bakanlığı'na Prof. Dr. Selahattin İnal atanır.

Bayer, iki yıllık Danışma Meclisi üyeliği görevi sırasında oldukça aktif görev yapar. 1965 yılından itibaren bir türlü çıkarılamayan, mesleki olarak büyük önem verdiği Milli Parklar Kanunu ile Çevre Kanunu ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nda değişiklik yapılmasına dair teklifleri bizzat kendisi hazırlar. Milli Parklar Kanunu'nun teklifi, 6831 sayılı Orman Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına İlişkin Kanun Teklifi, Kültür Varlıklarını Koruma Kanun Tasarısı, Kara Avcılığı Kanun Tasarısı, Çevre Kanun Tasarısı süreçlerini etkin olarak takip eder ve kanunlaşmalarını ve/veya değişikliklerin kabullerini sağlar.

lar. Meclise gelen hemen hemen pek çok konu hakkında çok kez söz alarak katkı sunar.

1960 yılında Milli Parklar konusunda ilgili üniversite ve kamu kurum temsilcilerinin katılımıyla Ankara'da yapılan bir toplantıda özel bir Milli Parklar Kanunu'nun çıkarılması kararı alınır. Bu karara istinaden 1. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda bu kanunun çıkarılması bir görev olarak tanımlanır. İlki 1965 yılında olmak üzere, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne daha sonra iki kez daha sunulan Mili Parklar Kanunu tasarısı kanunlaşmayarak kadük olur. Milli Parklar Kanunu'nun çıkarılması Bayer'in Danışma Meclisi üyeliği döneminde mümkün olur. Bayer, Danışma Meclisi Başkanlığı'na 55 arkadaşı ile beraber sunduğu Milli Parklar Kanunu teklifinde konunun önemini şu cümlelerle vurgular:

Ülkemizde tabii ve kültürel varlıkların olağanüstü özellik ve güzellik taşıyan örneklerinin sürekli korunması, buralarda bilimsel ve eğitici çalışmalara imkân verilmesi, sosyal, kültürel, sportif ve turistik gayelerle çok yönlü, düzenli, sürekli, etkili bir sistemde, idare ve işletilmesini sağlayarak, mevcut ve yeneden tesis edilecek Millî Park ve benzeri uygulamaların prensip, politika ve stratejilerini bir bütün olarak ele alan kanun teklifimiz.

Bayer, Milli Parkların doğal-kültürel değerlerin korunması yanında turizme olan katkısının da yadsınamaz olduğunu gözetken bir yaklaşım izler. Milli parkların ülkenin tanıtımı ve ülke turizmine olan etkisine dikkat çeker. Bunu Milli Parklar Kanunu'nun gerekçesinde de açıkça ifade etmektedir:

Gelişen sosyal ve ekonomik koşullara bağlı olarak toplumumuzun da doğal çevrede dinlenme, eğlenme ve tatil yapma talepleri hızla artmakta ve üstün turizm kaynaklarımıza dış turizm talepleri de yükselmektedir. Bu taleplerin, özellikle sahillerde hızlı ve düzensiz gelişmelere ve yapılaşmalara neden olduğu açıkça izlenmekte, artan bu talebe karşılık, zamanında ve planlı hizmet arzı sağlanmadığında, onarılması imkânsız doğal çevre tahribatı oluşmaktadır. Ülkemiz, doğal özellikler ve estetik bütünlük gösteren ve bunların yanında tarihî devirlerde insan zekâsı ve hüneriyle şekillenmiş farklı kültürlerin müstesna izlerini taşıyan, ulusal hatta uluslararası düzeyde önemli ve özel koruma ve kullanma statüsü içinde kıymetlendirilmesi gerekli, Millî Park, Doğa Parkı, Doğa Anıtı ve Doğayı Koruma Alanı olarak değerlendirilmesi kaçınılmaz üstün kaynak verilerine sahip bulunmaktadır. Bu nedenle yurdumuzun doğal ve kültürel olağanüstü özellik ve güzellikler taşıyan

yörelere, sürekli korunması, buralarda bilimsel ve eğitsel çalışmalara imkân verilmesi, sosyal, kültürel ve turistik gayelerle, çok yönlü, düzenli, sürekli, etkili, verimli bir faydalanmaya sunulması gerekir.

Bayer, ormancılık, çevre ve milli parklar konusunun yanı sıra bu unsurların turizm içinde ne kadar önemli olduğu ve turizmin gelişmesi konusuna verdiği önemi, Danışma Meclisi üyeliği süresince yürüttüğü yasama faaliyetlerinde sıklıkla gündeme getirir. Çevre Kanunu teklifinin görüşülmesi sırasında, teklifin “aşırı ve yanlış kullanımı nedeniyle, ülkenin temel ekolojik sistemlerinin dengesinin bozulmasını, hayvan ve bitki türlerinin nesillerinin tehlikeye düşürülmesini, doğal veya tarihî değerlerin oluşturduğu peyzaj bütünlüklerinin tahribini” yasaklayan 8’inci maddesine ilişkin yaptığı konuşması, doğal alanların turizm açısından önemine ilişkin yaklaşımını göstermektedir:

Sekizinci madde; yöresel, kentsel ve kırsal alanda yanlış arazi kullanımlarını ve peyzaj bütünlüğünün bozulmaması konusunu ortaya koyuyor. Bu ülkemiz gerçekleri bakımından ve ülkemizin geleceği için turizm ilkeleri bakımından çok önemli bir konu. Burada size iki ufak misal vermeyi kendime görev saydım: Bir tanesi bugün Akdeniz kirlenme olayı çok büyük bir turizm potansiyeline sahip Akdeniz memleketleri için önemli bir olay haline gelmiştir ve «Akdeniz’de kirlenmeyen deniz» diye yapılan araştırmalara göre, Rodos Adası ile Bodrum ve Marmaris sahil yöresi kalmıştır. Yani Türkiye böyle bir kararı, arazi kullanma kararını dünyaya ilan ettiği zaman, çok önemli büyük bir potansiyel olan turizm potansiyelini geliştirmek imkânına sahip olacaktır.

Hüsnü Gümüş, Bayer’in Danışma Meclisi üyeliği sırasında turizme yaptığı katkılarını bireysel tanıklığını şu şekilde ifade etmektedir:

Bayer ile Turizm ve Tanıtma Bakanlığı’nda görev yaptığım, onun da Danışma Meclisi üyesi olduğu dönemlerde beraber çalışma imkânımız oldu. Meclis komisyonlarında, Kalkınma Planı çalışmalarında ve Meslek Kuruluşları (Dernekler) ile yapılan çalışmalarda yol gösterici oluyordum. Bilgi ve deneyimlerini paylaşmaya çalışan bir kişiliği olduğunu hatırlıyorum. Kendi Bakanlığında ve turizm camiasında da sevilen ve görüşlerine değer verilen bir kişiydi. Turizme Giriş ve diğer kitaplarındaki görüşlerin bir kısmı, peyzaj, milli park, doğal yaşamın korunması gibi kavramların ülkemizde gündeme yeni taşındığı dönemlerde çok kişiye yol gösterici olduğunu düşünüyorum.

Bayer, iki yıl süren Danışma Meclisi üyeliği sırasında yedi adet kanun, komisyon ya da içtüzük

teklifinde bulunur, çok farklı konularda onlarca kez söz alarak görüşünü açıklar. Sivil bir Meclis Üyesi olarak pek çok zorluklar ve olumsuzluklara karşın, girişken, olumlu yapısı, bilgi ve donanımı ile bugün dahi güncelliğini koruyabilen mevzuatların çıkmasını sağlayarak önemli bir görevi başarır. Bayer, sivil döneme geçiş sürecinde Milliyetçi Demokrat Partisi’ne üye olur. Bu partide milletvekili olarak siyasete devam etme arzusu, aday gösterilmeyince gerçekleşmez. Bundan sonraki yaşamında özellikle turizm konusundaki çalışmalar daha fazla yer tutmaya başlar.

TURİZM İLE İLGİLİ ÇALIŞMALARI

Bayer’in turizm ile tanışması, Amerika’ya staj ve ihtisas yapmaya gittiği yıllara dayanmaktadır (1953). Michigan State Üniversitesi’nde rekreasyon konusunda yaptığı yüksek lisans ile turizm ile olan bağı daha da gelişir (1962). Rekreasyon konusundaki yüksek lisans derecesi aslında turizm odaklı olup, bu süreçte kendisini koruma ve turizm konularında geliştirir. Devlet Planlama Teşkilatı’nda Bakanlar Kurulu Kararıyla kurulan Türkiye Turizmi Geliştirme Komisyonu’na üye olarak seçilir ve turizm uzmanı olarak görev alır (1969). Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarı Turgut Özal başkanlığındaki kurulda dört müsteşar, daire başkanları ve Bayer yer alır. Bu kurul, Türkiye turizminin gelişmesinin ana hatlarını oluşturur.

1969 yılından başlayarak 1972 yılına kadar Turizm Koordinasyon Kurulu Üyesi olarak turizm ile ilgili konularda aktif olarak görev alır. Öte yandan, 1960-1986 yılları arasında Turizm Bakanlığı’nda kurulan Turizm Merkez Komisyonu (1957) ve Belgelendirme Komisyonu’nda (1983) da görev yapar. Bu süreçte turizm yatırım ve işletme belgelerinin verilmesine yönelik çalışmalar içinde yer alır. Turizm Bakanlığı’nda yaptığı komisyon üyeliği sürecinde Turizm Teşvik Yasası’nı hazırlayan Turizm Kurulu’nun başkanlığını yapar. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu’nun çıkartılmasına katkı sağlar (1982).

1971 yılında Marmara Bölgesi Turistik Otelciler Derneği ve on üç kişi ile kurulan Türkiye Otelciler Birliği’nin (TUROB) kuruluşunda profesyonel destekçi olarak yer alır. 1978 yılından başlaya-

arak uzun yıllar burada Başkanın olarak görev alır. Bayer, Danışma Meclisi üyeliği sonrası turizm alanıyla ilgili çalışmalarını yoğunlaştırır. 984/685 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulan, 11 Aralık 1984 tarihli Resmi Gazete’de ilan edilen Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı’nın kurucuları arasında yer alır. Kurucu başkanı dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrrem Taşcıoğlu’nun olduğu Vakfın kurumsal üyeleri içinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm Bankası, Hilton İstanbul ve Sheraton otelleri yer almaktadır. Vakfın amacı kuruluş ilanında şu şekilde belirtilmektedir:

Ülkemizde mevcut turizm potansiyeline turizm gereklerine uygun işlerlik kazandırmak, yeni turizm potansiyeli yaratmak, turizmin ülke ekonomisine katkısını artırmak için turizmi her yönüyle uyumlu ve gerçekçi bir görüşle inceleyerek ele almak, kısa ve uzun vadeli turizm politikasının oluşması ve uygulamasına katkıda bulunmak, bu doğrultudaki çabaların organizasyon ve koordinasyonuna yardımcı olmak ve bu konularda başarıyı sağlayacak turizm eğitiminin oluşması için kısa ve uzun vadeli turizm eğitiminin oluşması için kısa ve uzun vadeli turizm eğitiminin politikasının tespit ve planlamasının yapılmasını sağlamak, bu plana uygun programların teşbihini ve her kesim ve kademedede uygulanmasını gerçekleştirmek, kamuoyu eğitiminden, hizmet personeli, yönetici ve eğitimci eğitimine kadar bir bütün olan turizm eğitimi geçerli her yöntem ve vasıtayla yapmak ve yapılmasını sağlamak.

Bayer’in turizm sektörüne olan katkıları, her zaman takdirle karşılanır. Ölümünden bir yıl kadar önce, turizme yaptığı katkılardan dolayı, Turizm Gazetecileri ve Yazarları Derneği (TUYED) tarafından Turizme Hizmet Ödülü’ne layık görülür (2008).

AKADEMİK YAŞAMI

Çok yönlü bir kişiliği olan Bayer, öğrendiklerini ve deneyimlerini gerek çalışmış olduğu kurumda, gerek görev aldığı komisyonlarda ve gerekse akademik camiada paylaşmanın yollarını bulmuş ve bunu da büyük bir başarıyla yapar. Kurumsal çalışmalarının yanı sıra akademi ve üniversitelerde ders vermeye başlar (1974). Emekliliği sonrasında İstanbul’a yerleşmiş, ancak milli parklarla ilgili çalışmalarını gönüllü eğitmen olarak devam ettirir (1978). İstanbul Devlet Mimarlık Mühendislik Akademisi’nde, İstanbul Orman Fakültesi’nde milli parklar ve pey-

zaj mimarisi konusunda dersler vermeye başlar. İstanbul Orman Fakültesi’nde Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nün kuruluşunda hizmetleri geçer (1985). Bölgesel Planlama, Milli Parklar, Turizm ve Halkla İlişkiler, verdiği dersler arasındadır. İşletme Fakültesi ve İşletme İktisadi Enstitüsü’nde yer alan turizm uzmanlık programlarında Turizme Giriş dersini verir. Hatta 230 sayfalık “Turizme Giriş” başlıklı eseri, uzun bir dönem ön lisans ve lisans turizm eğitimi veren öğretim kuruluşlarının başucu rehberleri arasında yer alır. Bayer, İstanbul Üniversitesi’nde 1987-1988 eğitim-öğretim yılından itibaren “Turizme Giriş” derslerini bizzat kendisi verir. Metin Kozak, Bayer’in Turizme Giriş kitabının önemini şu şekilde vurgulamaktadır:

1992 yılında Öğretim Görevlisi olarak üniversitedeki görevime başlayınca vermekte olduğum dersler arasında olan “Genel Turizm” içeriğini hazırlarken Bayer’in bu kitabından da geniş ölçüde yararlandım. O dönemde, üniversitede özellikle de ön lisans öğrencilerinin anlayabileceği düzeyde bu tür kitapların sayısı oldukça sınırlı idi. Dönemin yayınevlerinden olan Adım Yayıncılık’a (bugünkü adıyla Detay Yayıncılık) verdiğim siparişler arasında Bayer’in bu eseri de yer alır.

İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi ve İşletme İktisadi Enstitüsü yayınları arasında çıkan bu eser, Bayer’in 1954 yılından itibaren elde ettiği gözlemlerine ve tuttuğu notlarına bağlı kalınarak hazırlanır. Daha çok turizm ile ilgili yasa ve yönetmelik maddelerine yer verilen kitap teorik bilgiden öte uygulamaya dönük bilgi demeti sunmaktadır. Bu nedenle, Bayer tarafından eserin önsüzünde de vurgulandığı gibi “Kitabın hiçbir iddiası yoktur. Hazırlanan eser dokümanter bir çalışmadır”. Turizm işletmeciliği, turizm ekonomisi ve turizmin türleri gibi hemen her turizm kitabında yer alan kavramlar bu eserde de bulunmakla birlikte, rekreasyon, mesire yerleri, milli parklar ve yaban hayatı gibi daha çok ormancılık ile ilgili konulara da fazlasıyla yer verildiği görülür. Hiç kuşkusuz, orman ve rekreasyon konusunda aldığı eğitim ve edindiği uluslararası deneyim, kitabın bu özelliğini daha çok ön plana çıkarır.

Bayer, yine 1988-1989 eğitim-öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü’nde “Kırsal Peyzaj Planlama” (Milli park ağırlıklı) dersini vermeye başlar. 1989-

1990 ve 1990-1991 yıllarına ait bilgiler arşivde bulunamamış olmasına karşın, bölüm öğretim üyeleri tarafından ders verdiği teyit edilmektedir. 1991 yılından sonra 2006-2007 eğitim öğretim yılı da dâhil olmak üzere yine İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü'nde "Kırsal Planlama ve Turizm ilişkileri" dersini verdiği bilinmektedir. Sağlığı el verdikçe eğitim çalışmalarına gönüllü olarak katkı sağlar. Akademik yaşamı içinde ders veren bir hoca olarak yer almasının etkisiyle, Danışma Meclisi üyeliği sırasında yeni kurulmuş olan Yüksek Öğrenim Kurulu (YÖK) ile ilgili konularda eleştirel görüşlerini kamuoyu ile paylaşır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Genç bir orman mühendisi olarak 1950'li yıllarda gittiği Amerika'dan dönerken Türkiye doğasının sistemli bir şekilde korunması yolunda ilk adım olarak sayılabilecek bir kavramı da beraberinde getirir: "Milli Park". O günden sonra Bayer, yıllarını doğanın belirli parçalarının bütünlük içinde korunarak, rekreasyonel amaçla kullanılmasına dayanan "milli park" kavramının hayata geçirilmesine adar. 19. yüzyılın ikinci yarısında batıda yeşeren ve kurumsallaşan "milli park" kavramının Türkiye'de hayata geçmesi yaklaşık yüz yıl sonra gerçekleşir. Ormanların devlet tarafından işletilip korunmasını amaçlayan düzenlemelere karşın, 1958 yılına kadar Türkiye'de sistemli bir doğa koruma mekanizması bulunmamaktaydı. Bu nedenle, Yozgat Çamlığı Milli Parkı'nın ilanı Türkiye'de milli parkçılığın miladıdır. Türkiye'nin 59 yıl önce 264 hektarlık bir alanla başlayan milli park yolculuğu, bugün itibarıyla toplam 851.298 hektar alana sahip 42 milli parka ulaşır.

Bayer, Amerika'ya staj ve ihtisas yapmaya gittiği yıllarda ve Michigan State Üniversitesi'nde rekreasyon konusundaki yüksek lisans öğrenimi sırasında turizm konusunu öğrenir, içselleştirir. Bu süreçte kendisini koruma ve turizm konularında geliştirir. Genel olarak çalışmaları "Milli Park", "Ormancılık" "Eğitim-Yayın" ve "Turizm" üzerine odaklanır. Bayer, doğanın korunması ve milli parkçılık konusunda pek çok ilklerin yaşanmasını sağlar. İlk milli park ilanı, ilk Milli Parklar

Kanunu, ilk Avrupa Diploması, ilk uluslararası doğa koruma örgütlerine üyelikler, örgütsel yapılanmalara destekler, peyzaj mimarlığı mesleğine katkılar, turizmin koruma-kullanma dengesi içinde yapılabilmesine yönelik çabalar, uluslararası proje deneyimi. Bayer, uzman fikirlere saygılı, bilgi ve deneyimini paylaşmaktan zevk duyan, çalıştığı ekibinin özlük haklarını koruyup kollayan, ekip ruhuna inanan ve kendisinin işe düşkünlüğüne bağlı yapısıyla bulunduğu her ortamda herkes için rol model olur. Her toplantı veya yurtdışı çalışmalarını başarıyla gerçekleştiren, her toplantı veya çalışmanın sonucunu Türkiye milli parkçılığına yansıtabilen, çok yönlü, becerikli, pratik, hızlı, doğru karar verebilen, çok çalışkan ve çok yüksek ikna kabiliyeti becerisine sahip bir kişidir.

Bayer, yaşamı boyunca yürüttüğü çalışmalarını kimseyi kırmadan, boynundan hiç çıkarmadığı papyonu ve yüzünden eksik etmediği gülümsemesi ile gerçekleşir. Yaptıkları ile unutulmazlar arasında hak ettiği yeri alır. Bayer'in biyografisinin yazımı aşamasında yazılı kaynaklar kadar sözlü pek çok kaynaktan da faydalanıldı. Halen hayatta olan pek çok mesai arkadaşı ve kendisiyle birlikte çalışmış farklı kurumlarda olan pek çok kişi ile görüşüldü. Her biri anılarını paylaşıp bilgi verirken, böyle bir çalışmanın yapıyor olmasının kendilerini çok mutlu ettiğini, ormancılık, milli parklar ve turizme çok büyük hizmetler etmiş olan Bayer'in unutulmaması gerektiğini, kendilerine ulaşıp bu çalışmaya katkı sunma fırsatı verilmiş olmasından dolayı onur duyduklarını buğulu gözler, çatlak sesler biraz da unutulmuşluğun verdiği hüznle ifade ettiler. Görüşülen isimlerin her birini atlamadan tek tek yazmanın olanaksızlığının farkındayım. Bu nedenle, hepsine bu eksikliği hoş görmelerini dileyerek, yürekten teşekkür ediyorum. Rahmetle andığımız Muhsin Zekai Bayer, Milli Parkların babasıdır ve bu çalışma sonrasında; yaptıklarını ve bize bıraktığı mirasları gönülden kabul ettiğim "BÜYÜKBABAM"...

SEÇİLMİŞ ESERLERİ

- Bayer, M. Z. (1954). *Çocukların Orman Kitabı*. Ankara: Tarım Bakanlığı Orman Gn. Md., Yayın Sıra No:10/130.
- Bayer, M. Z. (1954). *Kavak*. Ankara: OGM Yayın Sıra No:41/185.

- Bayer, M. Z. (1956). *Ormanlarımız ve Ormancılığımız*. Ankara: OGM Yayın Sıra No:57/210.
- Bayer, M. Z. ve Toygar S. (1959). *Orman Koruması ile İlgili Mevzuat*. Ankara: T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bayer, M. Z. (1962). *Orman Ağaçlarımızı Tanıyalım*. Ankara.
- Bayer, M. Z. (1964). *Milli Parklar ve Orman İçi Mesire Yerleri*. Akara: T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bayer, M. Z. (1964). Radyo Konuşmaları (Ankara Radyosu Günaydın Programı).
- Bayer, M. Z. (1964). *Amerika Birleşik Devletlerinde Tabiat Kaynakları ve Organizasyonu*. Ankara: Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü.
- Bayer, M. Z. (1966). *Rekreasyon İmkânlarımız ve Milli Parklar*. Ankara: T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bayer, M. Z. (1966). *Milli Parklar, Önemi, İlişkileri ve Planlaması*. Ankara: T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bayer, M. Z. (1968). *Orman Kitabı*. Ankara: T.C. Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bayer, M. Z. (1955). *Toprak Erozyonu*. Ankara: Ziraat Vekâleti Orman Umum Müdürlüğü.
- Bayer, M. Z. (1977). *Peyzaj Mimarisi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara.
- Bayer, M. Z. (1992). *Turizme Giriş*. İstanbul: İşletme Fakültesi Yayın No: 253. İstanbul.
- Bayer, M.Z. (1952). Meslektaşların Hatırlattıkları (Ormancılık Hakkında), *Orman ve Av*, 24 (12).
- Bayer, M.Z. (1954). Kâğıt ve Orman, *Türkiye Ziraat Bankası Mecmuası*.
- Bayer, M.Z. (1954). *Yakın Şark Memleketleri Ormancılık Politikası Semineri*. Ankara: Türkiye Ziraat Bankası Mecmuası.
- Bayer, M.Z. (1958). *UNESCO ve Kurak Bölge Araştırmaları*. Ankara: Türkiye Ziraat Bankası Mecmuası.
- Bayer, M.Z. (1958). Ağaçlar ve Hatırlattıkları., *Türkiye Ziraat Bankası Mecmuası*.
- Bayer, M. Z. (1959). *Milli Parklar ve Çocuk*. İstanbul: Pedagoji Cemiyeti. I. Eğitim Kongresi, İstanbul.
- Bayer, M.Z. (1962). *Amerika Milli Parkları*. Ankara: Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haberler Bülteni 1 (2).
- Bayer, M.Z. (1962). 1962 Yılıının Ormancılık Problemleri, *Orman ve Av*, 27 (1).
- Bayer, M.Z. (1962). Amerikan Tarım Bakanlığı Köy Kalkınma Çalışmaları, *Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haberler Bülteni*, 1 (4).
- Bayer, M.Z. (1963). Ormancılıkta Yeni Ufuklara Doğru: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Mimarisi Bölümü Öğrenci Arıyor, *Orman Mühendisleri Dergisi*, 2 (5): 5-6.
- Bayer, M.Z. (1963). Avrupa Konseyi, Tabiatı ve Manzara Güzellikleri Koruma Ekspertler Toplantısı, *Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haber Bülteni*, 2 (5).
- Bayer, M.Z. (1963). Düzce Orman Tekniker Okulunun Suriye Seyahati Hakkında Rapor, *Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haber Bülteni* 2 (7).
- Bayer, M.Z. (1963). Avrupa Bakanlar Konseyi Tabiatı ve Manzara Güzelliklerini Koruma Ekspertler Komitesi İkinci Toplantısı Raporu, *Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Teknik Haber Bülteni*, 2 (8).
- Bayer, M.Z. (1966). *Milli Parklar - Önemi, İlişkileri ve Planlaması*. Ankara.
- Bayer, M.Z. (1975). İstanbul Boğaz ve Doğal Bitki Örtüsü Yönünden Çevre Sorunları, *İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu*, İstanbul.
- Bayer, M.Z. (1978). Ülkemizde Milli Parklar, *Arkitekt*, 2.
- Bayer, M.Z. (1990). Eco-Turizm, *I. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler*, Kuşadası, ss.172-176.
- Bayer, M. Z. (1990). Turizm-Çevre İlişkileri, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 8-9: 38-44.
- Bayer, M.Z. (1991). 1990 Yılında Turistik Konaklama Tesislerindeki Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (15-16): 15-18.
- Bayer, M.Z. (1991). Turizm Planlaması ve Eko-sistem ilişkileri, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (21-22): 34-36.
- Akesen, A., Bayer, M.Z. ve Istanbul T. (1992). National Parks And Protected Areas in Turkey, *IV. World Congress on National Parks and Protected Areas*, IUCN/CNPPA,
- Bayer, M.Z. (1993). Milli Parklar ve Türkiye Açısından Önemi Ve Alınması Gereken Önlemler I, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (4/6): 22-25.
- Bayer, M. Z. (1994). Milli Parklar ve Türkiye Açısından Önemi, Alınması Gerekli Önlemler II., *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1-2: 53-57.
- Bayer, M.Z. (2003). Milli Parklar, Koruma Alanları ve Orman Peyzajı, *Tabiat ve İnsan Dergisi*, 37 (4).

KAYNAKÇA

- Anonim (2009). Ormancılar Anılarını Yazıyor. Ankara Orman Bölge Müdürlüğü ve Öz Orman-İş Sendikası İşbirliği, *Öz Orman-İş Sendikası Yayınları*, 1: 219-223.
- Ayşegül Hanım- Muhsin Zekai Bayer'in Sekreteri, 10 Aralık-15 Aralık-20 Aralık 2016 tarihli görüşme. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
- Bayer, M. Z. (1992). *Turizme Giriş*. İşletme Fakültesi Yayın No: 253. İstanbul.
- Çançın, O. 10 Ocak 2017 tarihli görüşme. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
- Çimenci, Y. 26 Ekim-25 Kasım, 18 Aralık 2016 tarihli görüşmeler. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
- Ensari, Y. 22 Aralık 2016 tarihli görüşme. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
- Erdönmez, M. 5-7 Aralık 2016 tarihli görüşmeler. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
- Gümüş, H. 7 Aralık 2016 ve 9 Ocak 2017 tarihli görüşmeler. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
- Gürpınar T. (2016). Uçarsa Toy, Kaçarsa Ceylandır. Tansu Gürpınar: Doğayla Geçen Yıllar, Kalkınmaya Katkı Verenler-4. Kalkınma Atölyesi, Ankara.
- Gürpınar, T. 31 Kasım 2016, 02 Aralık 2016, 1Aralık 2016 ve 2 Mart 2017 tarihli görüşmeler. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).

Kubaoğlu, R. 30 Kasım 2016 tarihli görüşme. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
Milliyet Gazetesi, 25.03.1971 tarihli haber, s.9.
Ölçer, S. 2 Aralık 2016 tarihli görüşme. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
Öz, N. 2 Aralık 2016 ve 10 Ocak 2017 tarihli görüşmeler. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).
Özbaykal, N. 19 Ekim 2016, 21 Kasım 2016 ve 12 Aralık 2016 tarihli görüşmeler. (Görüşen: Nihan Yenilmez Arpa).

Şükun K. (2002). Günümüz Türkiye’inde Kim Kimdir, Türkiye Büyük Millet Meclisi- F.62: 141-142.

<http://www.turizmhaberleri.com/>

<http://www.turizmhabercisi.com/zekai-bayer-vefat-etti.html>

Dr. Nihan YENİLMEZ ARPA, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi Başkanlığı, Ankara.

E-posta: nihanarpa@gmail.com

Ankara Otelcilik Okulu’nun Efsane Müdürü: Yunus Aslan

Arzu TURAN

Anadolu Üniversitesi

Turizm Fakültesi

GİRİŞ

Yaşamı boyunca turizmle ilgili pek çok alanda uğraş vermiş olsa da en çok “Ankara Otelcilik Okulu Müdürü” olmayı ve öğrencilerini sevmiş biri olan Yunus Aslan’ı, Prof. Dr. Nazmi Kozak tarafından yürütülen *Türkiye Turizmi Sözlü Tarihi Projesi* vesilesiyle tanıdım. Görüşme tarihinden yaklaşık altı ay önce e-posta yoluyla tanıştığım Aslan ile yazışmalar ve paylaşımlarla geçen ayların ardından, 2015 yılının Nisan ayında Düsseldorf’da buluşarak görüşmemizi gerçekleştirdik. Aslan, tam anlamıyla bir beyefendi... Görgü kurallarına uymayı doğal bir şekilde yaşamının bir parçası haline getirdiği için Aslan ile aynı havayı solumak, yemek-içmek, konuşmak gibi sıradan eylemler bile müthiş önem kazanıyor. Türk turizmine olağanüstü hizmetler veren insanları yetiştirmiş ve onlar tarafından hâlâ çok seviliyor olmanın haklı gururunu yaşasa da her konudaki mütevazılığı ile dikkat çekiyor. Anlatımın yetersizliğinden endişe etsem de bu yazıda, 1961 yılında kurulan ve örgün turizm eğitimi anlamında Türkiye’nin öncü örnek kurumu olan Ankara Otelcilik Okulu’nun müdürü olma özelliğinin yanı sıra turizme yönetici olarak da uzun yıllar hizmet veren Aslan’ı anlatmaya çalışacağım.

YAŞAMI

Yunus Aslan, Anadolu’nun mahrumiyetlerle dolu küçük bir ilçesi olan Uşak’ın Eşme ilçesinde dünyaya gelir (1936). İlkokul üçüncü sınıfa kadar

okuyabilmiş müezzin bir babanın ve okuma yazması olmayan bir annenin çocuğudur. Çocukluğu öyle sıkıntılarla geçmiştir ki, Şair Eşref’in iki dizesi dilinden hiç düşmez: “Kuluna gazap eder ise Huda’sı, ona mesken olsun Eşme Kazası.” Eşme’de bir ilkokul binası olmadığı için dördüncü sınıfa kadar belediye binasının bir odasında eğitim görür. Dördüncü sınıfa geldiğinde Eşme Dumlupınar İlkokulu’nun açılmasıyla, birleştirilmiş sınıflarda ilkokulu bitirir (1948). İlkokuldan sonra eğitim yaşamına devam edemeyeceğini düşünürken -şans bu ya- ilkokuldan mezun olduğu yıl, ilçeye Eşme Ortaokulu’nun açılmasıyla ortaokula devam eder. Ortaokulu bitirdiğinde (1951), yatılı okul kazanma gayesiyle askeri liselere başvurur. Beden eğitimi sınavını verir, ancak ikinci sınavda başarılı olamaz. Bunun üzerine babası, varlıklı ailelerin bile çocuklarını kaydettirmekte güçlük çektiği İzmir Atatürk Lisesi’ne Aslan’ın kaydını yaptırır. Sosyal yönü güçlü bir öğrenci olan Aslan, liseyi başarıyla bitirir (1955). O yıllarda giriş sınavı zorunluluğu olmadığı için Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ni tercih eder. Bir yıl sonra sınıfını geçmiştir geçmesine ama yaşamı imkânsızlıklarla dolu biri için parasız yatılı olarak eğitim alabileceği bir üniversiteye gitmek öncelik nedenidir.

Bu nedenle, Hukuk Fakültesi’nden çok sevdiği hocası, Ord. Prof. Dr. Sabri Şakir Ansay’ın da fikrini alarak o yıllarda yeni açılan, hem parasız hem yatılı Ankara Ticaret Öğretmen Okulu’na gitmeye karar verir. Ansay’ın şu sözlerini asla

unutmayacaktır: *“Hemen şimdi Hukuk’u bırak, doğruca Öğretmen Okulu’na git. Hayatın boyunca mutlu olursun. Çünkü öğretmen iki şeyle meşguldür. Kitaplar ve öğrenciler... Bu ikisinden de sana bir kötülük gelmez.”* Böylece Aslan’ın yaşamında büyük kapılar açacak, bambaşka bir süreç başlamış olur. Amerikalılar tarafından ticaret liselerine öğretmen yetiştirmek amacıyla kurulan Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu’na giriş sınavlarını kazanarak kayıt yaptıran Aslan, başarılı bir okul yaşamını, sosyal ve sportif faaliyetlerle de zenginleştirerek bu okuldan mezun olur (1959). Mezuniyetin ardından kura çekilir ve tayini Eskişehir’e çıkar. Ankara’dan ayrılmak istemediği için gönülsüzce gitmesine karşın, öğrencilerine ve Eskişehir’e kısa zamanda alışıp bağlanır ve bir yıl içinde müdür yardımcısı olur. Günler birbiri ardına sakın bir şekilde geçerken, Okul Müdürü İrfan Tarı’nın sıradan bir şekilde sorduğu sıra dışı bir soruyla tüm yaşantısının değişeceğini bilmez. İrfan Tarı, Aslan’a şu soruyu sorar: *“Amerika’ya gitmek ister misin?”*

Amerika Deneyimi

Türkiye’nin 1950 yılından sonra Avrupa ve özellikle de Amerika ile ekonomik ve teknik işbirliği geliştirmesi, sanayiye hızlandırması, ülkede özel girişimci ve ticari etkinliklerin artması, kalifiye teknik elemana olan talebi artırır. Bu durum, orta ve yükseköğretimde mesleki ve teknik eğitimin yaygınlaşması, mesleki ve teknik eğitimin planlanması ve hedeflerinin belirlenmesi zorunluluğunu ortaya çıkarır. Sanayi için gerekli teknik elemanın yetiştirilmesi, görevlendirilmesi ve çalışma esaslarını düzenleme ihtiyacı, Altıncı Milli Eğitim Şûrası’nın (1957) gündemini oluşturur (Taşdöven 2013: 49). Şûra’da, ticaret liselerinin orta dereceli okullar arasındaki konumu ve geliştirilmesi için gereken tedbirler belirtilir, yeni koşullara göre ticaret liselerinin yenilenmesi gerektiği, turizm sektörüne ait personel yetiştirme mevzuatının yeni şartlara göre düzenlenmesi, turizm sektörünün ihtiyaçları için kurslar açılması, uzun vadede turizm personelinin yetiştirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı’nın modern bir okul açması önerilir.

Aslan’ın yaşamı boyunca örnek aldığı ve uzun yıllar birlikte çalıştığı Anthony Lanza da Ticaret

Öğretimi Uzmanı sıfatıyla toplantıdadır. Marshall Planı çerçevesinde Amerika’nın destek vereceği 16 ülke arasında Türkiye de vardır. Ekonomik kalkınma için bir denge faktörü olabilecek turizm sektöründe hizmet vermesi planlanan personel için Ankara’da bir otelcilik okulu kurulacaktır. 1960’lı yılların başında Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, turizm dairelerinin çalışmaları ile Amerikan teknik yardımından hibe suretiyle alınan altı milyon Türk lirasının, bir buçuk milyon lirası otelcilik okulunun açılması için Milli Eğitim Bakanlığı’na verilir (Millet Meclisi Tutanağı 1969). Bir yanda Ankara’da bu çalışmalar yapılırken diğer yanda sakın yaşamına devam eden Aslan, var gücüyle görev yaptığı okul için çalışır, hafta sonları bile okula gidip yıpranmış haritaların onarımına kadar ilgilenir, okulun futbol ve basketbol takımlarını çalıştırır.

Takvimlerin 26 Mayıs 1960 gününü gösterdiği akşam, Eskişehir Şeker Fabrikası’nda Adnan Menderes onuruna bir ziyafet düzenlenir. Ertesi gün, Türkiye’nin kaderi bir ihtilâl ile değişirken, Aslan’ın da kaderini değiştirecek kararların alınacağı bir süreç başlar. İhtilâlin hemen ardından Eskişehir Ticaret Lisesi Müdürü İrfan Tarı, Ankara’dan aldığı telgrafı Aslan’a göstermek için Aslan’ı odasına çağırır. Aslan’ı önce *“şaka yapıyordur”* diye düşündürten, *“Amerika’ya gitmek ister misin?”* sorusuna, *“neden”* diye sormadan *“evet”* yanıtını verir. Çünkü *“evet”* demek için Eşme gibi bir ilçede doğup büyüüp koskoca Amerika’ya gidecek olmanın kendisi tek başına yeterli bir nedendir. Ötesinin pek bir önemi yoktur!

İhtilâl sonrası Türk Hükümeti ve Amerika, turizmin de içinde olduğu ortak projeler başlatır. Bunun üzerine Amerika’da otelcilik eğitimi almak ve ardından kurulacak Ankara Otelcilik Okulu’nu yönetmek üzere Türkiye genelinde sicali en iyi olan altı öğretmen, aday olarak belirlenir. Bu adayların arasındaki Aslan, Ankara’ya gider. Ankara’da Gazi Eğitim Enstitüsü’nde diğer adaylarla beraber Amerikalı uzmanlar tarafından bir dizi sınava tâbi tutulur. Bu sınavları birinci ve ikinci olarak tamamlayanlar, Ankara’da yabancı dil eğitimi alacak; yabancı dil eğitiminden sonraki sınavı kazanan ise Amerika’ya gide-

cektir. Aslan, sınavın ilk aşamasını birincilikle geçer. Bursa Ticaret Lisesi'nden meslektaşı Halis Sözeri ise ikincidir. İkisi birlikte, George Town Üniversitesi'nin Ankara Küçükkesat'ta bulunan dil okulunda altı ay kadar, günde altı saatlik yoğunlaştırılmış İngilizce dersleri alır. Başarmayı artık kaderi gibi gören Aslan, İngilizce sınavlarını da başarıyla geçer ve yabancı dil derslerinin devamı niteliğindeki eğitimini almak üzere Washington George Town Üniversitesi'ne gönderilir (1961). Otelcilik eğitimini İngilizce alabilecek düzeye eriştikten sonra, burslu olarak "*Cornell University School of Hotel Administration*" Bölümü'ne otelcilik alanında eğitim görmek üzere kaydolur ve otelcilik okulunda geleceğin otel yöneticilerini ve çalışanlarını yetiştirmek üzere Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'nın desteğiyle Amerika'ya gönderilen ilk Türk öğretmen olarak *Participant Journal* adlı derginin kapağında fotoğrafı yer alır. Tüm bu olanlar, Aslan için bir rüyadan daha fazlasıdır. Kendi ifadeleriyle "*üç beş haneli fakir Eşme'den çıkıp, dünyanın en saygın otelcilik okulunda eğitim almak*" onun nazarında bir mucize gibidir. Cornell Üniversitesi'nde öğrenim görürken staj yapma gerekliliği nedeniyle, *Pan American Airlines*'a stajyerlik başvurusunda bulunur. Başvurusu reddedilince, öğrenim gördüğü fakültenin dekan yardımcısı "*seni daha iyi bir yere göndereceğim*" diyerek adı şimdilerde *Capitol Hilton* olan, Beyaz Saray'ın karşısında yer alan, ülkenin en gözde ve saygın otellerinden biri olan 863 odalı *Statler Hilton Otel*'ne gönderir. Aslan'ın bursluluk süresi bitince, başarılı çalışmalarının sonucunda personel müdürü, Aslan'a kalması konusunda ısrar eder. Öğrenim yaşamı boyunca kendine fırsatlar yarattığını düşündüğü Türkiye Cumhuriyeti'ne hem hizmet hem de gönül borcunu layıkıyla ödeyebilmek için teklifi kibarca reddeder. Minnet dolu duyguları ise sözlerine şöyle yansır:

Allah'a şükretmemek için hiçbir neden yok. Çok da şükrettim çünkü o kadar fakir Eşme'den git, Cornell Üniversitesi, dünyanın en pahalı üniversitelerden birisi ve orayı burslu okudum ben. Georgetown'u burslu okudum, Ticaret Turizm'i burslu okudum. Onun için bana, sırf mesleğimde başarılı olmak kaldı. Kendimi mesleğime tam verdim, yani iyi bir öğretmen olmak istedim. Otelcilik Okulu'nda çok şeyler yapmak istedim...

Aslan, Amerika'dayken bir yandan da hızla Ankara'da Otelcilik Okulu'nun hazırlıkları yapılır. Henüz okul açılmamışken, ihtiyaç duyulabilecek araç-gereçler, kırtasiye malzemeleri tedarik edilir. Ticaret Turizm Öğretmen Okulu'nu açan hocalardan ve Ankara Otelcilik Okulu kurucularından olan Uluslararası Kalkınma Teşkilatı Başkan Yardımcısı ve Eğitim Uzmanı Anthony Lanza, bu işlerle bizzat meşgul olur. Otelcilik Okulu'nun müfredat programı Lanza'nın liderliğinde hazırlanır.

Ankara Otelcilik Okulu Yılları

Aslan, 1963 yılında Türkiye'ye geri dönmesinden kısa bir süre sonra, Ankara Otelcilik Okulu'nda kendisine tayin edilen görevinin başındadır. Ankara Otelcilik Okulu'nun *teksifi programına* (turizm sektörünün ihtiyacı olan eğitilmiş personeli ivedilikle yetiştirmek amacıyla açılan bir yıllık yoğunlaştırılmış program) kayıt yaptıran öğrencilerin tamamının lise mezunu; *normal programa* kayıt yaptıranların birçoğunun ise hâlihazırda lise düzeyinde olması nedeniyle, o dönemlerde henüz 26 yaşında olan Aslan ile öğrenciler arasında kurulması zor bir bağ kurulur. Hem arkadaş hem öğretmen hem de bir idareci olarak Amerika'da aldığı eğitimin katkısıyla standartların oldukça dışında bir görünüm çizen Aslan, bir daha asla o yeri kaybetmemek üzere öğrencilerinin kalbinde eşsiz bir yer edinir. Birçok öğrencisinin "efsane" lakabını taktığı Aslan, bu sıfatın hakkını hep verir. Cornell Üniversitesi'nde aldığı eğitim onun yaşamına önemli ölçüde etki eder. Bir yönetici olarak "*en büyük yangınlar en küçük kıvılcımlardan çıkar*" düsturuyla hiçbir şeyi küçümsemez ve ufacık bir soruna bile layıkıyla ilgi gösterir.

Aslan'ın, 1963-1967 yılları arasında Ankara Otelcilik Okulu'nda müdürlük yaptığı dönem boyunca, öğrencilerinin kalbinde öyle kalıcı bir yer edinir ki, aradan 50 yıldan fazla zaman geçmesine karşın, kalplerdeki o yerini hâlâ muhafaza eder. Gerek Aslan'ın döneminde öğrenci olanlar gerekse sonraki dönemlerde öğrenci olanlar "*Yunus Hocalarından*" aynı kalbî hislerle bahseder... Ancak hem öğrencileri tarafından çok sevilen hem de görevini her şeyin üzerinde tutan

Aslan'ın göreve başladığı yıl, müfettiş denetimleri de başlar. Birbiri ardına sıralanan denetimlere kendisi de bir anlam veremez. Bu denetimlerin nedeni; "otelci, hantal olmaz" deyip öğrencilerine sabahları spor yaptırması mı, okulun aracıyla öğrencilerini uygulamaya götürmesi mi, yoksa otelcilik mesleğini tüm incelikleriyle öğretmeye çalışırken, disiplinli olması mıdır? Belki de standartların üzerindeki uygulamaları ve dönemin klasik eğitim anlayışına sahip olmaması dikkatleri onun üzerine çeker. Örneğin; staj yeri bulamadıkları için açıkta kalacak öğrencilerini okulun aracına doluşturup kapı kapı gezen ve yıllar sonra otelcilik alanında söz sahibi olacak öğrencilerini çeşitli işletmelere yerleştiren de Aslan'ın ta kendisidir.

Çaresizlik insanı yaratıcı kılıyor. Okulun satın alma aracı pikaba öğrencileri doldurdum. İlk durağımız Sivrihisar'a altı km uzaklıkta bir benzinci idi. Sahibi olduğunu sandığım bir adam yerleri süpürüyor. Yanına yaklaşp 'talebeler her şeyi yapar, bırakayım da çalışsınlar' dediğimde üç kişiyi bırakmamı istedi. Bu üç kişiden biri Kuşadası Kuştur Tatil Köyü'nün 32 yıl müdürlüğünü yaptıktan sonra kendi otelinin sahibi olan Erdal Aktüre'den başkası değildi (Aslan 2006: 33).

Okulun aracını izinsiz kullanması daha sonraları başına dert açacak olsa da öğrencilerinin güvenliğinden emin olmadan, her birini teker teker görev yerlerine teslim etmeden çıktığı yolculuktan geri dönmez. Kendisini öğrencilerine adayan Aslan, mesleki konularda ufak bir hatayı bile affetmeyecek kadar disiplinli bir hocadır. Cornell Üniversitesi'nin girişinde yazılı olan "Life is service!" sözcükleri, kendisinin tüm yaşamına etki ettiği gibi bu sözcüklerin kendisinde yarattığı etkiyi öğrencilerine de aktarır.

Aslan, Ankara Otelcilik Okulu'nda müdürlük yaptığı sırada 24 Mayıs 1964 tarihinde Ankara Hasanoğlu Atatürk İlköğretmen Okulu'nda program geliştirme çalışmaları da yapar. Bu amaçla yapılan bir toplantıda, meslek uzmanları, Amerikalı eğitimciler, Milli Eğitim Bakanlığı müsteşarı ve üst düzey yöneticileri ile birlikte uzman sıfatıyla toplantıya katılan Aslan, self servis yapma ve yetiştirme çağındaki gençlerin beslenme alışkanlıklarının düzenlenmesiyle ilgili önerilerde bulunur. Önerileri uygulamaya konulan

Aslan, Türkiye'deki okullarda kafeterya sisteminin başlamasında öncü olur. Ankara Hasanoğlu Atatürk İlköğretmen Okulu'nda pilot uygulamanın yapıldığı söz konusu sistem sayesinde 500 kişilik yemekhanede 1500 kişiye 60 dakikada hizmet verilmesi ile personel ve yiyecek maliyetlerinde önemli ölçülerde tasarruf sağlanır (Aslan 2006: 49).

Aslan, Türkiye turizminin temelini oluşturacak, çok iyi elemanlar yetiştirmek idealiyle yıllarını geçirirken ve kendisinden çok Ankara Otelcilik Okulu'nun ve öğrencilerinin geleceğini düşünürken; günümüzde dahi anlam veremediği bir nedenle Ankara Otelcilik Okulu'ndaki görevinden alınır ve Ankara Akşam Ticaret Lisesi'ne tayini çıkar (1967). Yaşadığı üzüntü birçok yönden sarsıcı olur. Örneğin; Ankara Otelcilik Okulu'nda, İstanbul Yolu'ndaki kiralık binada eğitim öğretimi başlandıktan kısa bir süre sonra, Beşevler'de okullar bölgesi denilen bölgede otelcilik okulunun yeni binasının inşaatına başlanır (1964). Aslan, bu binanın inşaatına el arabasıyla harç taşıırken; kendi kendine "Türkiye'de otelciliğin temellerini atıyoruz" diye söyler. Kalbiyle bağlandığı, en ufak bir taşında bile emeği olan Beşevler'deki yeni binada -kendisinin de bilmediği bir nedenle eğitim veremeyen Aslan, "o okulun, temelini ben attım. Çok harç çektim, el arabası kullandım." derken, gözlerinin dolmasına yıllar geçse de engel olamaz. Özgün eğitim ve öğretim yöntemleriyle dikkat çekmesi ve bu yüzden sürekli teftişten geçmesine karşın görevinden alınacağını hiç tahmin etmez. Yaşadığı derin üzüntünün etkisiyle yeni bir okulda görev yapmaktansa o güne kadar tecil ettirdiği askerlik görevini ifa etmeye karar verir. Vatanî görevini, 1967-1969 yılları arasında Konya'da Kenan Evren'in tercümanlığını yaparak tamamlar.

YENİ BİR DÖNEM BAŞLIYOR...

Aslan, Cornell Üniversitesi'nden mezun olmasının kendisine birçok kapı açacağını bildiğinden askerlik sonrasında Amerika'ya gitme planı yapar. Ancak Aslan'ın öğrencilerini İstanbul Yeşilköy'deki Çınar Otel'e uygulamaya götürdüğü dönemlerde otelde konaklayan ve "Bana, benim hastaneyi, Hacettepe Hastanesi'ni sizin otel

gibi yönetecek bir isim verin” diyerek otel sorumlularından bir isim talebinde bulunan Prof. Dr. İhsan Doğramacı’dan art arda ve acele telgraflar alır. Doğramacı’nın teklifi üzerine Hacettepe Hastanesi’nde personel eğitim uzmanı olarak göreve başlar (1969). Fakat birkaç ay sonra bu işin kendisine uygun olmadığını anlayınca kendi isteğiyle işten ayrılır. Bu görevinden sonra Ankara Çiftlik Yolu’nda kurulan Otelcilik Eğitim Merkezi’ne (OTEM) müdür olarak atanır (1970). Ankara’da ikinci bir OTEM açılmasının ardından Turizm Bakanlığı Personel Eğitimi Araştırma ve Planlama müdürü olur (1971). Aynı dönemde biricik kızının annesiyle evlenir.

OTEM’deki müdürlüğü sırasında, zamanının en lüks otellerinden biri olan Kuşadası İmbat Otel’den bir teklif alır (1974). Turizm Bakanlığı’nda görevli Naci Atakent’in de özel sektörde çalışması yönündeki tavsiyesine uyararak, teklifi kabul eder. İmbat Otel’de bir yıl kadar çalıştıktan sonra mesleğinde yükselme arzusu, bir otelde yöneticilik yapmaya galip gelir ve İmbat Otel’de çalışırken İngiltere’de Metropolitan şirketler grubuna başvuruda bulunur ve başvurusu kabul edilince İngiltere’ye gider. Londra’daki Britanya Otel’inde yiyecek-içecek müdürü olarak çalışmaya başlar (1975). Kısa bir süre sonra terfi ederek İrlanda’nın Belfast kentindeki Europe Otel’ine yiyecek içecek müdürü olarak atanır. İşe başladığı ilk gün, Europe Otel, İrlanda Cumhuriyetçi Parti tarafından bombalanır ve Aslan bir süre işsiz kalır. Oldukça sıkıntılı bir dönemin ardından, Cornell Üniversitesi’nden bir bağlantısı sayesinde Kensington Hilton’da işe alınır ve iki yıl kadar orada çalışır. Ayrıca dünyaca ünlü Playboy gazinolar zincirinde de çalışarak Londra defterinin ilk sayfasını kapatır.

Londra’daki beş yılın sonrasında İzmir Büyük Efes Otel’inden aldığı teklifle yiyecek içecek müdürü olarak çalışmaya başlar (1980). Sonradan İstanbul Tarabya Otel’ine, ödölmüş gibi görünmesine karşın ceza niteliğinde bir tayin çıkar (1980). Tarabya Otel’ine gideceğini öğrenen Aslan, dönemin Çeşme Altinyunus Otel’inin genel müdürünün teklifi üzerine Çeşme’de çalışmaya başlar (1980). Çeşme Altinyunus’ta geçen dört yılın ardından emekli olup genel müdür olarak

İmbat Otel’e geri döner (1984). İmbat Otel’de fasilalı olarak, 20 yıllık çalışma süresinden sonra, 2012 yılına kadar Türkiz Oteller Grubu ve Kaya Oteller Grubu’nda yiyecek içecek bölümünün danışmanı olarak çalışır. Hâlâ yaşamını sürdürdüğü Londra’ya yerleşir (2012). Yaşamını sakin bir şekilde sürdüren Aslan, Ankara Otelcilik Okulu’nun her yılın Aralık ayında düzenlenen toplantılarına katılmayı ihmal etmez. Aynı zamanda 1963 yılından beri Cornell Hotel Society’nin faal üyesidir ve düzenli olarak yıllık toplantılarına katılır.

ÖĞRENCİLERİNİN KALEMİNDEN YUNUS ASLAN

Küçük bir dokunuşla tüm yaşamının seyri değişen insanlar vardır. Bu dokunuşlar öyle etkilidir ki, onları iyiliğe ya da kötülüğe sevk etme gücüne sahiptir. Aslan da bilerek ya da bilmeden birçok öğrencisinin hayatının gidişatına etki eder. İlk dönem mezunlarından ve kendi ifadeleriyle *“Ankara Otelcilik Okulu’na kaydolmadan önce sonum hiç iyiye gitmiyordu ”* diyen Ruhi Yaman, *“Ankara Otelcilik Okulu, kendisini bugüne dek bizlerden biri olarak gören Yunus Hoca’nın idaresinde bambaşka bir okuldur. Belli sınırlar içinde, bize büyük özgürlük vermiş, kendi yeteneklerimizi geliştirmek için destek veriyordu.”* diyerek Aslan’ın özgün idarecilik yöntemine vurgu yapar. Görünen o ki, Aslan’ın eğitim modeli güven ve fedakârlık unsurları üzerine temellenir. Günün birinde çok sevdiği Ankara Otelcilik Okulu’ndaki görevinden alınacağının sinyallerini veren denetimler sıklaştığında bile öğrencilerine güvenmekten ve onlara güvenmekle öz disiplin duygusu kazandırmaktan vazgeçmez. İlk dönem mezunlarından Gürol Demir, anılarında tazeliğini hâlâ koruyan şu olayı paylaşır:

Ankara Otelcilik Okulu 1961 yılında açıldığında Yunus Aslan yoktu. O dönemki müdürümüz, o dönemin Türk Milli Eğitim mantığında disiplinli bir eğitmen idi. Biz genç talebelerine kızdığı bir gün bizleri sıraya dizip *“Bana garson olacağınızı mı söyletmek istiyorsunuz?”* diye küçümseyerek serzenişte bulundu. Bu söz onurumuzu çok zedeledi. Yunus Aslan gelince ise eğitim mantığı tamamen değişti. Yunus Aslan bize, kendine güvenmeyi, insana güvenmeyi öğretti. Cesareti aşıladı, doğru olmayı öğretti. Bir derste bizleri yazılı yaptı, soruları sordu ve idari iş olduğundan dersten dışarı çıkması icap etti. Çıkarırken bize *“benim talebelerim kopya çekmez, ben he-*

pinize güveniyorum' dedi ve gitti. Ama hiç kimse kopya çekmedi, derste hocamız varmış gibi yazılı dersimize devam ettik. Yunus Hoca, büyükelçiliklerle, TBMM'yle, o dönemin Ankara Palas, Bulvar Palas gibi otelleriyle, Milli Eğitim Bakanlığı, Fransız ve Amerikan Kültür Merkezleri ile çok iyi irtibatlar kurdu, anlaşmalar yaptı. Bizler TBMM'ye, Cumhurbaşkanlığı Köşkü'ne, kültür merkezlerine, otellere, özel davetlere servis yapmaya, kokteyl partilere gider olduk. Bu çalışmalarımız ülkenin en üst protokolünde bize tecrübe kazandırdı, cesaret kazandırdı, ufku-muzu açtı. Mesleki faaliyetlerin yanı sıra sosyal ve sportif birçok faaliyet de gerçekleştirdik. Orkestralar geçidi, şiir müsabakası, kendi şiirini okuma müsabakası, çay partileri, Kıbrıs için protesto yürüyüşü, otelleri topluca gezip inceleme gibi birçok sosyal olaylara katıldık. Eğer müdürümüz Yunus Aslan bize önder olmasa, bizi desteklemese, öğretmenlerimize müspet yönde moral vermese, bunların hiç birini yapamazdık. Neticede hepimiz 16-17-18 yaşlarındaydık.

Kişilik olarak ağabeyinden çok farklı olan, dik başlı, sistem karşıtı Cemal Demir'in kalbini kazanmak çok kolay olmasa da hayatının akışını değiştiren Aslan'dan şöyle bahseder:

Yaşamımız süresince birçok insanla karşılaşırız ama bu insanlar arasında kaderinizi değiştirecek biri olduğunuzu o an düşünemezsiniz. Durum gereği karşılaşmış, bir şeyleri paylaşmışsınızdır. O an ne o ne de siz farkında olursunuz, fakat geriye dönüp baktığınızda geleceğinizi etkileyen önemli insanlardan biri olmuştur o kişi. O kişi, yani benim Hoca ile yollarımızın kesişmesi, abim Gürol Demir'den sonra Ankara Otelcilik Okulu'nu tercih etmemle olmuştur. Hocanın ismini çok duymuştum. Fakat onunla ilk karşılaşmam, okula giriş sınavımda oldu. Sözlü sınavda ismimi soran hocaya cevap verdiğimde, gözlüklerinin altından bakarak 'sen Gürol'un kardeşi misin' diye sormuştu bana. Bana, 20 dakika içinde hem yağmuru hem de güneşli günleri aynı anda yaşatan, ikinci karşılaşmamızı ise çok unutmak istesem de unutmam mümkün olmadı. Çünkü o gün aniden verdiğim yanlış bir kararımı değiştirmemde hocanın o günkü davranışının etkili olduğunu hiç unutamıyorum. Hoca ile o günkü karşılaşmamızın, bana iyi bir birey olma yolunu açtığını unutmamam. Yaşamım boyunca çok değerli dostluklar kurmama yardımcı olan sözlerini de unutmama imkân yoktu. Teşekkürler hocam.

Demir'in sözünü ettiği, kendisine hem yağmuru hem güneşi aynı yaşatan Aslan, bir okul kavgası sonrası yanına çağırdığı Demir'e -o dönemin eğitim sistemi göz önüne alındığında- beklenenin aksine çok müşfik davranır ve öğrencisini o gün okulu bırakmaktan alıkoyan konuşmayı Demir şöyle aktarır:

'Siz buraya Türkiye'nin en medeni insanları olmaya geldiniz. Otelcilik mesleği, bilgili, kendinden emin

kibar insanların mesleğidir. Burada öfkenize hâkim olmayı, insanlara saygı duymayı, gerektiğinde akıl yoluyla ikna etmeyi öğreneceksiniz. Cemal, senden de ağabeyin gibi efendi olmanı bekliyorum. Bir daha seni bu pozisyonda görmek istemiyorum. Haydi, şimdi dersine gir. Arkadaşınla da aranı düzelt.' Şaşırmış kalmıştım. Ben birkaç saniye önce okulu bırakıp gitmeyi düşünürken, kendimi sınıfta, üç yıl beraber olacağım arkadaşlarımla arasında buluvermiştim. Hoca beni bir daha o pozisyonda görmedi.

Demir'in aşağıda yer alan sözleri, döneminde öğrenci olanların da olmayanların da çok sevdiği ve saydığı Aslan hakkındaki ortak düşünceleri yansıtmaktadır.

Yunus Hoca'da fark ettiğim bir şey beşeri ilişkilerini hiç üşenmeden ve hep yürek sıcaklığıyla yürütmesidir. Zekâ göreceli bir kavramdır, ama toplum yaşantısında öne çıkanlar, duygusal zekâyı sahip kişilerdir. Duygudaşlık yapabilenler ve olaylar karşısında yakınmayıp, o anda yapılabilecek en iyi işi üretebilenlerdir. İşte Yunus Aslan böyle biridir. Yunus Hoca'nın çabuk kavrama yeteneği, hem de duygudaşlık kurabilme becerisi çok yüksekti. 1950 yılı sonları, o zamanlar turizme nitelikli elemanlar yetiştirmek için, Türkiye'de açılması düşünülen ilk otelcilik okuluna eğitmen yetiştirmek için yurt dışına gönderilen biri olması tesadüf olabilir belki, ama sanırım Tanrı'nın da isteği o yönde olmalıdır. Çünkü otelcilik okulu müdürlüğünü ondan daha iyi yapabilen bir müdür henüz bulunamamıştır. Yunus Aslan dünyaya turizmciler olmaya fakat bilhassa ve illa ki Türkiye'de bir ilk olan Ankara Otelcilik Okulu'na müdür olmak için gelmiştir.

Ankara Otelcilik Okulu'ndaki görevini 1963-1967 yılları arasında yürüten Aslan'ın, kendi öğrencilerinin kalbinde edindiği yer malumdur. Bunun yanı sıra günümüze değin tüm dönem öğrencilerinin tanımasa da namını bildiği ve saygı duyduğu efsane müdür olarak zihinlere kazınır.

ÖNEMLİ ÖĞRENCİLERİNDEN BAZILARI

Aslan öğrencilerinden bahsederken, çocuklarının parlak geleceğiyle övünen bir baba tavrı takınır. Öğrencilerin başarılarının Aslan'ın yaşamını daha anlamlı hale getirdiği açıktır. Okula geldiğinde hiçbir şeyi olmayan, mezuniyetten sonra staja Almanya'ya gönderilen ve sonrasında dönemin en saygın otellerinden biri olan Kuştur Tatil Köyü'ne 32 yıl boyunca genel müdürlük yapan *Erdal Aktüre*; Türkiye'ye her şey dâhil sistemini getiren ve üst düzey yöneticilikler yapan *Hakkı Ülkü*; okula gelirken yol parasını köylülerin top-

layacağı kadar fakir olan ancak Almanya’da Avrupa Türk İş Adamları Derneği’nin başkanlığına kadar yükselen ve başarılı bir iş adamı olan Prof. Dr. *Recep Keskin*; mezuniyetten sonra İzmir Büyük Efes Otel’de komi olarak işe başlayan, yiyecek-içecek genel müdürlüğüne terfi eden *Ertuğrul Sevim*; mezuniyetinden sonra İngiltere’ye staja giden ve yıllar sonra İngiltere’nin sigara içilmeyen ilk kulübünü açan *Yüksel Bektaş*; 20 yıl turizm sektörüne hizmet verdikten sonra akademik yaşama katılan ve başarılarıyla göğüs kabartan *Ruhi Yaman*; İngiltere’de yarım asırlık bir acenteci olan *Metin Denlisöz*; başarılı bir otel yöneticiliğinin ardından kendi otelinin sahibi olan *Hızır Bozdoğan*; büyük otellerin aranan ismi *Kaya Gürlersan*, Aslan’ın verdiği örneklerin küçük bir kısmını oluşturur.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Yaşam serüveni Uşak’ın çok küçük ve fakir bir ilçesi olan Eşme’den Cornell Üniversitesi’ne uzanan Aslan, ömrünü öğrencilerine ve otelcilik mesleğine vakfeder. *Yunus Hoca*, öğrencilerini “yürekte” sever. Aradan 50 yıldan fazla zaman geçmesine karşın öğrencilerinin kalbindeki yerini hâlâ korumasının da başka bir açıklaması olamaz. Aslan’ın öğrencilerine ve mesleğine duyduğu sevgi, onu Milli Eğitim Bakanlığı ile birçok defa karşı karşıya getirirse de çok sevdiği okulundaki görevinden alınmak pahasına öğrencilerine güvenmekten, onların yeteneklerini ortaya çıkaracak özgün uygulamalar yapmaktan vazgeçmez.

Aslan, kendisini öğrencilerine bu denli sevdirmek için elbette mucizeler yaratmaz. Alışılının aksine, öğrencileriyle dost olabilen bir yapısı vardır. Bir ağabey gibi müşfik ve merhametlidir. Bir dost gibi sırdadır. Ancak iliklere kadar otoritesi hissedilen bir ağabey; bazı olaylara asla tolerans tanımayan bir arkadaş... Ankara Otelcilik Okulu’nu yaşamlarındaki son çare olarak gören ‘haylazları adam etmek’ Aslan’ın işidir. Peki, işlerinde ‘kural tanımaz hergelelerin’ olduğu bu öğrenciler nasıl adam edilecek, turizm sektörüne nasıl kazandırılacaktı? Öğrencileri özgür bırakmak mı yoksa disiplinli olmak mı doğru yöntemdir? Aslan’da her ikisi de vardır. Gerekiyorsa sonuna

kadar özgürlük, gerekiyorsa en sert disiplin... Aslan’ın yöntemi budur. Bilinçli ve dirençli *hergelelik yapan*, akıllı, istekli ve mizah yoğunluğu çok olan bir öğrenci topluluğu ile ancak bu şekilde baş eder. Yöntemlerinin ne kadar doğru ve isabetli olduğunu anlamak için öğrencilerine bakmak yeter. Meslekte söz sahibi en iyi otelcilerin Aslan’ın öğrencisi olduğu görülecektir. Bu durum göz önüne alındığında, Aslan’ın özgün öğretim yöntemlerinin ne kadar doğru ve isabetli olduğu daha kolay anlaşılabilir.

SEÇİLMİŞ ESERLERİ

- Aslan, Y. (1965). *İyi Servisin Esasları*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Ankara Otelcilik Okulu Neşriyatı No: 26. Metin taksirdir.
- Aslan, Y. (1967). Otel ve Lokantalarda Şarap Servisi, *Mesleki ve Teknik Öğretim*, 178: 35-38.
- Aslan, Y. (1970). *Garsonun Temel Kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi ve Hastahaneleri. Metin taksirdir.
- Aslan, Y. (1970). *Danışma Memurları Ders Notları*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi ve Hastahaneleri. Metin taksirdir.
- Aslan, Y. (1972). Lokanta Komileri, *Mesleki ve Teknik Öğretim*, 235: 41-43.
- Aslan, Y. (1973). Bazı Servis Çeşitleri, *Mesleki ve Teknik Öğretim*, 239: 41 -42.
- Aslan, Y. (2006). *Otelcilik ve Türkiye Kuruluş Yıllarında Ankara Otelcilik Okulu ve Anılar*. 2. Basım. İzmir: TÜLOV Yayınları.

KAYNAKÇA

- Aslan, Y. 25 Nisan 2015 tarihli görüşme. (Görüşen: Arzu Turan).
- Aslan, Y. (2006). *Otelcilik ve Türkiye Kuruluş Yıllarında Ankara Otelcilik Okulu ve Anılar*. 2. Basım. İzmir: TÜLOV Yayınları.
- Demir, C. 11 Kasım 2016 tarihli e-posta görüşmesi.
- Demir, G. 20 Ekim 2016 tarihli e-posta görüşmesi.
- Millet Meclisi Tutanağı. 22 Şubat 1969 Tarihli B:59 O:4.
- Taşdöven, Z. (2013). Demokrat Parti Dönemi Eğitim Anlayışı (1950-1960). (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- T.C. Resmi Gazetesi (27 Haziran 1964), Sayı: 11739.
- Yaman, R. 5 Haziran 2015 tarihli ses kaydı. (Görüşen: Arzu Turan).
- Arzu Turan, Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Yunusemre Yerleşkesi, 26470, Eskişehir.
- E-posta: arzu_turan@anadolu.edu.tr
- Teşekkür: Metnin oluşumunda önemli destekler veren Cemal Demir’e teşekkürü bir borç bilirim.